

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Sexta. Solvuntur adversa argumenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

S E C T I O VI.

Solvuntur adversa argumenta.

§. I.

Argumenta M. Mercuri, & M. Baro.

S U M M A R I U M .

Quia intellectus stans inter motiva equalia est dubius, & quasi ligatus, ait Aristot. n. 430.

Solvendam a Contrariis ob multiplicem instantiam, n. 431.

Paritas statere est contra eosdem, n. 432. 433.

Aristot. & S. Thomas volunt intellectum non posse a se determinari, posse a voluntate, n. 434.

Implicat, ut intellectus dubitet simul, & opinetur, n. 435. 436.

Dubium est suspensio omnis assensus, DD. ibid.

Arguit, quia implicat, ut quis opinetur, quod eque apparet verum, a falsum strahum patitatem judicis, n. 437. 438.

Solvo: paritas judicis nimis, alia nihil probant, n. 439. 440.

Judicium non mutat essentias rerum physicas, mutat morales, n. 441.

Arguit, quia non est maior ratio pro assensu, & quia voluntas inter bona equalia non potest eligere, & multo minus eligere minus, n. 442.

Solvo, voluntas potest ex diverso motivo impetrare assensum, n. 443.

Motiva assensus, & disensus sunt semper diversa, sive, n. 444.

Tunc resolutum non iam se tenet ex parte intellectus, quam voluntatis, n. 445.

Voluntas inter bona equalia diversa potest aquale, & minus eligere, n. 446. 447.

DD. tuentes, quod voluntas inter similia bona possit eligere aquale, aut minus, n. 448.

Ut voluntas eligat unum pro alio, non est neccesse, ut detur ex parte objecti illud pro, sed satis, ut per ipsam electionem preferat exercitare hoc illi, ibid.

Ait Palanco, posse voluntatem, quia utrumque est bonum, non posse intellectum, quia unum est falsum, n. 449.

Convenit voluntati libertas inter equalia, vel inequalia bona, dummmodo diversa; cur? n. 450.

Rejicitur disparitas, nam sicut objectum voluntatis est bonum, vel reale, vel apparen; ita intellectus est verum, & verisimile esse ejusdem facultatis, n. 452.

Ut intellectus judicet, satis, ut habeat motu, non antem ut maius, 454.

Arguit, quia oppositis probabiliter se mutuo impediunt, n. 455.

Licit

N. 427. *assumere judicium prudens de bona proximi fama, ut injuriam reficiat.*

Sexto, fator temeritatem oriri ex passione, a quid inde? nam plura alia peccata oriuntur a passione, nec delinunt esse formaliiter peccata in se, eti in ea passione sint tantum causaliter peccata. Itaque praeter passionem, que est occasio judicij temerarij, assignanda est propria malitia formalis judicij temerarij distincta a malitia passionis. Per nos autem est, quod illud judicium nitatur motivo cognito ut sufficiens, stante motivo unicui prudenti pro fama proximi: nihil autem tale potest assignare P. Thyrius, juxta quem tota malitia judicij temerarij refunditur in passionem, qua facit, ut motivum in se leve apparet valde grave; polita autem haec apparentia, nulla est in judicio temeritas, quia nititur motivo respectu judicantis valde gravi & nulla etiam culpa, quia iuxta P. Thyrius intellectus non est liber afferenti motivo minus probabili stante pro bonitate proximi.

N. 428. *Septimo, S. Thomae iterum adductus est evanescere contra P. Thyrius, cum quia dicit, malum opinatur, opinari autem non est pro certo tenere malum; & tamen P. Thyrius vult, quod temere judicans teneat pro certo proximum esse malum. Tunc quia S. Thom. ait, quando quis odio habens, aut invidens proximo, ex levibus signis opinatur mala de ipso: ergo dicere, quod odium, & invidia facient temper, ut signa levia apparet gravia, ut dicit P. Thyrius, est aperte contra S. Thom. Tunc quia dicere, quod judicantis ex invidia, ira, contemptu, malum de proximo judicet ex signis gravibus, est etiam contra S. Thomam, qui ait, hominem ijs passionibus male affectum judicare temere ex levibus signis.*

N. 429. *Octavo, obvia est aperta contradicatio, nam hic cap. 2. §. 3. ait, motivum judicij temerarij apparere temere judicanti longe verisimilis oppoſito motivo pro judicio prudenter de bona proximi fama; & tamen cap. 3. sui quafi oblitus n. 53. ait, esse temerarium, & imprudens judicium nixum motivo minus probabili, stante oppoſito probabili: & n. 56. idem repetit, & ex hoc inferit nullum nostrum argumentum esse, quod qui operatur secundum opinionem minus probabilem operetur prudenter; vult enim, quod temere, & imprudenter operetur, ergo supponit, & afferit esse temerarium judicium nixum motivo minus probabile, stante oppoſito probabili. Demum mentem S. Thom. vide supra a n. 294.*

Argumenta, quae contra nos trahit, sequi solventur.

Licet se impedian, non se enercent, nec maior enercent minorem, n. 456.

Paritas duplicitis adolescentis allata à S. Aug. quid probet? n. 457. 458.

Vterque testis in ordine ad judicium speculativum iudicis est fide dignus; neuter in ordine ad practicum, n. 459.

Statuta est contra Adversarios, ibid.

Sum certus intransitio per ipsum assensum praefitum motivo minus probabili, me assentiri prudenter; quid hoc probet, n. 460.

Argunt, quia ratio probans veritatem partis A, probat falsitatem partis B, & contra, n. 461.

Et quia imperium voluntatis in intellectum est Politicum, non Despoticum, n. 462.

Solvendum a Barantuente, quod intellectus debeat assentiri minus tuta, si infinitis gradibus excedat probabilitatem tutioris; & posse cuique ex aequo probabilibus, si una sit pro officio, alia pro honore, n. 463.

Quomodo intellectus sit in istar iudicis, n. 464.

Voluntas nullam vim tunc facit intellectui, n. 465.

Argunt, quia intellectus minus probabilem iudicat magis falsam, & sicut voluntas tenetur ad medium aptius fini intento, ita intellectus, n. 466.

Dico, et si minus probabile videatur magis falsum, non ideo non videtur verum, n. 467.

Aliud est, quod iudicio minus probabile esse magis simile falso, aliud, quod magis falsum, ibid.

Evidens ratio, n. 468.

Argunt, quia implicat, ut probabilior iudicatur falsa, & minus probabilis vera, n. 469.

Dico, quod opinans affirmat esse verum, quod ei apparei similius falso, & simile vero, n. 470.

Non omne similius vero est in re verum, n. 471.

Voluntas non tenetur ad aptius medium, si adhinc plura apta, à n. 472. ad 475.

Verum, & vero simile sunt objectum intellectus, n. 473.

Iterum comparatur intellectus cum voluntate, n. 474.

Adhuc scilicet iudicio comparativo, potest intellectus assentiri minus probabili, n. 475.

N. 430. **P**rimum est, quia qui opinatur, adhæret cum formidine uni parti; qui autem dubitat, nulli parti adhæret: sed quoties intellectus cognoscit aequalem pro utrâque parte probabilitatem, est dubius; ergo neutri parti adhæret; ergo neutram opinatur. Confirmatur: quia intellectus tunc non est liber dubius, nam motiva aequalia mutuo impediunt omnem assentum; quomodo pondera aequalia mutuo impediunt declinatio-

nem in unam præ aliâ parte: ergo intellectus, itante motivorum aequalitate, non potest se determinare; & ideo S. Thom. in 3. S. Th. Metaph. cap. 1. docet cum Aristotele, intellectum dubium esse *quasi ligatum pedibus*, qui non potest procedere.

Respondeo hoc, & frequenter argumenta N. pati evidentes instantias, tum iudicij temerarij, quod nititur parti minus, immo non nisi imprudenter probabili; tum peccati infidelitatis, quo quis credit, quod iudicat nullo modo prudenter credibile, sed tantum imprudenter credibile. Rursum ab omni Anti-Probabilista, excepto P. Eliz. solvenda sunt, quia omnes docent intellectum stantem inter opiniones aequo probabiles, unam pro lege, aliam pro libertate, teneri sequi opinionem pro lege; si autem tenetur, unde poterit intellectus assentiri parti aequo probabili. Demum ab omni Tutorista solvenda sunt, quia omnes docent, quod intellectus assentiri parti minus probabili. Addo certum esse intellectum non cogi nisi ab evidentiâ; ergo non tenetur assentiri parti probabiliori; ergo potest illi non assentiri; si autem potest non assentiri, seu suspendere omnem assensum, cur multo magis non poterit assentiri parti minus probabili? maius enim malum est intellectui, carere omni assensi, quam assentiri parti minus probabili, cum talis assensus, et si sit parti minus probabili, poslit esse verus, ut dixi ex S. Thom. n. 300.

In formâ distinguo minorē: intellectus, N. stante aequali probabilitate, est dubius ex se, 432. seu non necessitatur ad assensum, concedo; accedente voluntatis imperio, nego; si enim voluntas determinare potest intellectum ad assensum imprudentem, ut accidat in temerè iudicante, multo magis ad prudentem, eti aequo, aut minus prudentem opposito. Hinc patet ad confirmationem. Ad paritatem statuerat, quam toties trahunt Contrarij, dico non esse ad rem, nulla enim est paritas inter causam necessariam, & liberam. Addo nimis probare; quia siue statuerat habens pondus in parte A, non potest non inclinare in illam, ita intellectus habens tantum motivum probabile pro parte A, & nullum pro parte B, non posset non assentiri parti A; ergo non est liber assentiri, & non assentiri parti A, adeoque carceret libertate quod exercitum, quam tamen omnes Contrarij concedunt. Similiter intellectus habens motivum maius pro parte A, & minus pro parte B, non posset suspendere omnem assensum, quod tamen

men negant Contrarij: ergo paritas nimis probat. Addo 2. quod sicut statuta ex utrāque parte omnia in utramque partem gravitat, licet non gravitet magis in hanc præ illā; ita intellectus, stante duplice motivo aequali, immo inēquali, inclinabitur ad alium utriusque contradicitorij: ergo paritas statuta nimis probat. Addo 3. quod haec paritas multo magis urget contra M. Mercocentem 2. p. art. 7. pag. 89. intellectum non posse afferiri pari aliquanto probabiliori, ita ut oppositā minus probabili; si enim in statuta ponatur pondus aliquanto gravius, necessario inclinabit in eam partem: ergo etiam intellectus, si se habet ut statuta. Addo 4. evidenter retorqueri: Ut enim statuta ex utrāque parte aequē omnia potest ab homine libero, mediante dīgito, inclinari in partem, quam voluerit, ita intellectus a voluntate. Addo 5. quod haec paritas, siquid probat, probat, ut dixi, probabilitatem simultatis assensus cum dissensu, eo modo, quo statuta gravitat in utramque partem, licet neutra *gravitati*, quod non advertunt Contrarij. Ad Philosophum, & S. Thomā dicō eos optimè loqui, immo rite intellectū stant contra Adversarios; licet enim verum omnino sit intellectū, ita tamen aequalitate motivorum, non posse se determinare, & hoc est quod Arift. & S. Thomā docent; non ideo inferunt non posse determinari a voluntate, ad minus, aut aequē prudens judicium judicio sibi opposito; non minus, quam a voluntate determinatur ad judicium temerarium. Rursus, sicut pedibus vincētus non potest ita in neutram partem movere, potest tamen ab alio in quālibet partem moveri; ita intellectus a voluntate.

N. Secundum est, quia opinari est assentiri unī partī cum formidine oppositē: sed qui opinatur partem A, stante aequali probabilitate pro parte B, non tantum formidat ob motivi inefficiaciam, sed etiam timeri positivē falsitatem ob aequalē efficiaciam motivi partis oppositae: ergo intellectus tunc non opinatur, sed potius simili dubitat, & opinatur, quod implicat.

N. Respondeo argumentum involvere repugnanciam; intellectus enim, dum dubitat, suspendit omnem assensum, & dislēsum directum; dum opinatur, assentitur, aut dissentitur, eti cum formidine de veritate assensus oppositi, & de falsitate assensus elicit; ergo implicat, ut simili opinetur, & dubitet; quare concessā maiori, & minori, nego consequiam. Nē autem gratis dīctum videatur, ecce M. Sylvester in Sum. verbo opinio, ait: *Non est in dubio, qui proba-*

bilibus rationib⁹ sticitur ad unam partem. P. p. Suar. Suar. rom. 5. in 3. p. d. 40. sed. 5. n. 2. ait: *Aliud est dubitare, aliud assentiri cum formidine; dubitum enim proprium est, quando potest diligenter inquisitionem intellectus anceps, & quā suspensus manet, vel suspendendo omnem assensum, vel judicando saltem rem ego dubiam, quod ad præsens perinde est: assensus autem licet cum formidine, est tamen determinatus ad alteram partem, atque ita tollit dubitum.* Doctor Navar. Navarro de Pœnit. dīct. 5. n. 38. ait: *Respondeo 2. negando semper tutorem partem eligendam esse, quoniam satis est eligere tutam, ut utiliter declaras S. Antoninus... Aliud est dubitare, an tale quid sit faciendum, aliud credere ratione.* S. Anton. ne probabili, & auctoritate dicens illustris Doctoris, admonente, ut prædicti in loco precipitato declaravit S. Antoninus. P. Thyrl. dīct. 10. n. 110. postquam dixit nullentientem non dubitare, ait: *Dubitare dicitur ille, (ex Navarro in Commentario ad caput, Siquis autem de Pœnit. dīct. 7. 3) cuius anīquis se applicat ad diversa, & ille neuram ligit. Et n. 112. ait: Dubium propriè solum impedit, quandiu intellectus est anceps, nec resolutio affirmat aliquam ex partibus contradicitorij.* S. 117. ait: *Dubium importat suspensionem judicij.*

Tertium est, quia implicat, ut quis opinatur aliquid, quod aequē appareret verum, ac falsum, nam opinari est judicare propositionem, veram cum formidine, quod sit falsa; sed stante aequali probabilitate pro parte oppositā, objectum opinatum aequē appareret verum, ac falsum: ergo. Confirmatur: Quoties jura utriusque partis sunt equalia, non potest iudex in favorem unius partis præ alia ius dicere: ergo neque intellectus, qui N. est iudex, potest judicare partem A, cīle 438. potius veram, quam B. Alias paritates M. Mercocentem 2. p. art. 3. trahit, quod sicut stulte quis eliget alterutram ex navibus, quarum alterutram seit naufragio peritutram; stulte biberet poculum, sciens alterutrum ē duobus esse certō venenum, ita in catu nostro est imprudentis eligere alterutram ex aequā probabilibus, cum alterutra sit necessariō falsa, sit vulnus, sit venenum intellectus, fed ab omni abstinentiū erit.

Respondeo negando maiorem, quia est N. evidenter falsa in judicio temerario, & pcc. 439. cato infidelitatis, quo utroque intellectus amplectitur, quod magis falsum, quam verum appareret. Si ergo intellectus potest temeriter opinari, & assentiri objecto, quod non nisi imprudenter judicat verum, & prudenter falsum, quanto magis assentiri poterit objecto, quod judicat prudenter, sive aequē, si minūs verum suo opposito? At iudicis parita-

paritatem dico cōcludere oppositum 1. quia intellectus praeceps voluntatis imperio ad suum est instar Judicis, non autem accedente; rūc enim non se habet ut Judex: 2. quia nimis probat, probat enim, quod sicut Judex tenui favere parti probabiliori, ita intellectus tenebitur absolute assentiri parti probabiliori, quod est falsum, nam potest suam sententiam suspendere, non ita Judex: 3. quia aliud est, quod Judex stante aequali pro occisione, & non occisione motivo, non possit sententiam damnationis ferre, & hoc certum est, cīque merito prohibetur; quo enim iure incerto reum certa morti adjudicet? Aliud est, quod Judex, stante aequali pro occisione, & non occisione motivo, non possit probabiliter credere occisionem, & hoc falsum est; potest enim, dummodo post tale judicium speculativum probabile de occisione non addat aliud practicum decifum mortis in eum, qui probabiliter tantum est reus: 4. quia S. Thom. 2.2. qn. 67. art. 2. docet, quod Judex teneatur damnare eum, quem private novit innocentem, si juridice probetur nocens: & ad 4. probat non opponi inter se conscientiam privaram Judicis, ut homo est cum conscientia publica Judicis, ut Judex est: ergo paritas non est ad rem.

N. Alice paritates nihil etiam concludunt, quia judicium meum, quod nayis sit, vel non sit bona, non impedit naufragij periculum, nec reddit iter prosperum. Similiter judicium, quod cibus A, non sit venenum, non facit, quod non sit venenum; & judicium, quod talis liquor sit aqua naturalis, non facit esse aquam naturalem, adeoque nec facit validum esse Baptismum. Ratio est, quia meum judicium non immutat rerum essentias, at mutat voluntatis actum; judicium enim de non peccato in tali actu, facit talem volitionem non esse peccatum: ergo ex eo quod a nobis concedatur stulte operaturum, qui eligit navim minus securam; & stulte, qui eligit cibum minus salubrem; non ideo stulte operabitur, qui eligit opinionem minus probabilem, quia, ut dixi, judicium prudens, et si minus probabile de non peccato, tollit a volitione rationem peccati, cum ratio peccati a previa cognitione intellectus deri-
vetur in volitionem. Econtra judicium prudens, immo moraliter certum de non naufragio, de non veneno, non facit talem cibum non esse venenum, & talem navim naufragio non peritur. Addo quod homo ex precepto charitatis obligetur non edere, quod probabiliter judicat venenum, & non committere se navi, quam probabiliter judicat inutilem;

immō ex eodem precepto obligatur homo non edere, quod probabiliter judicat non esse venenum, & non contendere navim, quam probabiliter putat non perituram; debet enim esse moraliter certus, nec satis est, ut probabiliter tantum putet cibum A, non esse venenum: ergo si valet paritas, nequidem licet, sequi opinionem magis probabilem, sed sola opinio evidenter vera, aut moraliter certa, licet eligi poterit, quod a Contrariis merito negatur.

Quartum est, quia fratribus aequalibus N. pro utraque contradictioni motivis, nulla est peculiaris ratio pro voluntate, ut imparet assentium A, pre B, vel B, pre A: ergo &c. Confirmatur: Voluntas inter duā bona aequalia non potest unum praē alio cligere, & multo minus cligere minus praē maiori: ergo multo magis intellectus non poterit, ne quidem ex ipso voluntatis imperio, assentiri obiecto, evidenter minus vero. Ita Palanco qu. 26. a. n. 5.

Repondeo negando antecedens, potest enim voluntas a diversis motivis moveri, ut imperet intellectui, ut assentatur parti aequa, aut minus probabili, ex. gr. vel quia videt partem suę fragilitati magis conformem, immō qui suę salutis spirituali magis uniformem: fac enim, ut quis pauperibus addicētissimus judicet minus probabile, licet sibi hic, & nūc clemētynam pauperibus largiri; ecce in hoc casu, ex motivo misericordiae movetur ad sequendam minus probabilem. Ex quo patet Adversariorum declamationes, & exclamations in Probabilistis, nullum in sequendā minus probabili finem sibi praēscribentes, quia temporalis commodi, & voluntatis, nihili pendas esse, ut infra dicemus. Addo, quod licet motiva opinionum sint aequalia, aut in aequalia quoad gravitatem, sunt tamen semper diversa; atque adeo diversitas, que est in uno, & non in alio motivo, est sufficiens motivum, ut voluntas determinet intellectum ad assentendum huic praē illo. Et ideo acutē dixit S. Thom. cirandus, quod ultimum refolutivum assensus pro hac parte, potius quam pro opposita, refundendum est in voluntatem, quae est libera inter bonum, & bonum, sive maius, sive minus, sive utrumque simile, sive utrumque diversum. Quare licet certum sit, quod intellectus, stante aequali, vel inaequali, immō unius tantum partis probabilitate, non necessitetur neque quoad speciem, putā ad assensum prae diffini, vel econtra; neque quoad exercitium, putā ad assensum prae non assensu, quia sola evidētia necessitatē intellectus.

intellectum dico tamen, quod intellectus potest tunc a voluntate determinari ad directum alienum, aut dissensum partis A, praे directo alienum, aut dissensu partis B; vel P. Moy. contra, ut fere omnes docent cum P. Moy. 103. 2. qn. 7. an. 29. citatis summa, quā lo-
ler, fiduciae, Doctorum verbis. Ratio est; quia licet, stante aequali probabilitate objectiva, non sit maior ratio objectiva pro alieno, quam pro dissensu alterutrius partis; et tamen libertas arbitrii ad eligendum alienum præ non alienum ejusdem partis; vel ad dissensum unius partis præ alieno partis opposita, ut accidit tum in duplice causa aequali, sed diversi, immo similis boni; tum in iudicio temerario, quo quis assentatur partim nullo modo prudenter probabili, stante opposita unicè prudenter probabili; tum in peccato in delictis, stantibus motivis certe moraliter suadentibus veritatem articuli oppositi. In his casibus refutativum alienum.

445. Ias (an. S. Thom.) non tam fener ex parte intellectus, quam voluntatis, quæ in tali causa habere potest pro motivo determinante intellectum ad alienum partis A, præ alieno partis B; habere, inquam, potest bonum proprium, quod est in una parte præ alia; adeoque licet motivum sub ratione veri non sit fatis, ut se solo determinaret intellectum ad alienum partis A, præ alieno partis B, tamen idem motivum sub tali ratione boni, quam inclinat, & non includit motivum B pro parte opposita, fatis est, ut voluntas determinet intellectum. Addo, sicut licet omnia bona convenienter in ratione boni, tamen sub ratione generica boni dantur plura bona specie diversa, etiæ aequalia, & hec diversitas fatis est, ut voluntas stans inter bona aequalia eligat hoc præ illo; ita à pari licet omnia vera convenienter in ratione veri, tamen sub ratione generica vera dantur plura vera specie diversa, etiæ aequalia, & hec diversitas fatis est, ut intellectus stans inter vera aequalia eligat ex voluntatis sententi omnes Thomistas cum P. Vasq. 1. 2. P. Vasq. 446. 13. art. 6. ad 3. quia necesse est, ut extremum, quod eligitur, præceminat alteri. Subdit, quod etiæ hoc daretur, non sequitur quod intellectus positus inter duo motiva aequali probabilita, sed dissimilia, moveri possit ex imperio voluntatis ad alienum præ dissensu. Disparitas est; quia ideo voluntas stans inter duo bona aequalia dissimilia potest eligere, quia recte compositur, quod utrumque sit bonum absque ulla contradictione, & nullum est periculum eligendi malum, nam quodcumque eligat, bonum est. At motiva aequalia in intellectu stant.

ratio objectiva pro alieno unius, quam pro alieno partis oppositæ.

Ad confirmationem distinguo: stante duplice aequali, & simili bono, non potest voluntas eligere, transcat; duplice aequali, & diverso bono, nego antecedens, & consequentiam; immo argumentum reddit in Adversarios: Ut enim voluntas, stante duplice aequali bono, sed diverso, potest eligere, quod maluerit; immo stante duplice in aequali, sed diverso bono, potest eligere minus, ut accidit in omni peccante; ita in nostro casu; nam motiva intellectus licet sint aequalia quod gravitatem, immo unum gravius alio, semper tamen sunt diversa; motivum enim affirmandi est diversum à motivo negandi: ergo poterit intellectus ex voluntatis imperio alienum alterutri prohibito voluntatis. Dixi, transcat, quod voluntas stante duplice aequali, aut in aequali, sed simili bono non possit se determinare ad electionem unius præ alio; & multo magis non possit eligere minus ex duobus similibus bonis: quod utrumque absolute negare possit, ut plerique negant cum P. Suar. P. S. Salas 1. 2. tr. 8. scilicet 6. P. Ovid. 1. 2. tr. 2. P. Salas, contr. 4. n. 124. & contr. 11. de Anima p. 6. P. Ovid. Herinx tom. 2. d. 2. n. 63. Riccio lib. 2. de Act. hum. cap. 12. & 13. Richardo, Henrico, Maiore; etiæ dictus Riccio velut dicendam potius acceptancem, quam electionem; sed me judice, dicendum potius est, esse electionem, non autem esse praelecti-
447. nom. Ratio est; quia, in voluntate eligat unum præ alio, non est necesse, ut detur ex parte objecti volunti quid diversum, ob quod preferat unum bonum alteri bono; & illud præ non est necesse, ut se tenet ex parte boni electi, fatus est, ut per ipsam electionem preferat exercite minus bonum bono maiori omnino simili. Ita docui de Act. hum.

Dices ex Palanco qu. 26. n. 77. falso est. N. fe, quod voluntas eligere possit alterutrum ex bonis aequalibus, etiæ diversis; & ait hoc sententi omnes Thomistas cum P. Vasq. 1. 2. P. Vasq. 449. 13. art. 6. ad 3. quia necesse est, ut extremum, quod eligitur, præceminat alteri. Subdit, quod etiæ hoc daretur, non sequitur quod intellectus positus inter duo motiva aequali probabilita, sed dissimilia, moveri possit ex imperio voluntatis ad alienum præ dissensu. Disparitas est; quia ideo voluntas stans inter duo bona aequalia dissimilia potest eligere, quia recte compositur, quod utrumque sit bonum absque ulla contradictione, & nullum est periculum eligendi malum, nam quodcumque eligat, bonum est. At motiva aequalia in intellectu stant pro par-

N.
446.
447.

pro partibus contradictorijs, de quibus intellectus evidenter fit alteram earum esse in re falsam, & sic evidens est periculum incurriendi fallum, si pro libito alterutri parti aslentiatur: ergo est manifesta disparitas.

N. 450. Gonct. Sed contra 1. quia ad summum verum est, quod voluntas non possit eligere inter aequalia bona omnino similia; non autem inter aequalia, sed diversa: nam inter alios Thomas Gonctus *tom. 3. d. 9. de electione art. 3.* per toum, agitans hanc questionem, an voluntas possit eligere minus bonum, vel saltem aequalis, numquam mentionem facit de minori, aut aequali bono, sed diverso. Quod enim inter diversa bona possit eligere minus non tantum mediatè, quatenus voluntas movere potest intellectum, ut novas rationes inveniat, ob quas objectum, quod secundum se apparebat minus bonum, appareat deinde maius; sed etiam quod inter diversa possit voluntas eligere immediate minus bonum, certum videtur tunc experientia, tunc ex libertate, qua debet esse potentia immediate libera ad utrumque extremum; tunc ex eo quia alias omnis peccans ante peccati electionem, judicare deberet peccatum esse melius suo opposito, & sic fieret Haereticus: ergo negari non potest voluntati libertas eligendi inter bona diversa bonum aequalis, aut minus, nam adeo diversa bonitas, ob quam bonum aequalis, aut minus praedicti potest. Contra 2. quia si Palanco concitat voluntati, quod inter bona aequalia, immo in aequalia, dummodo diversa, eligere possit, poterit hoc etiam intellectus stans inter motiva aequalia, aut in aequalia, dummodo diversa, ex voluntatis imperio eligere minus, aut aequalis, præsternum cum motiva opposita, sive aequalis, sive in aequalia, sive temper diversa.

N. 451. Disparitas allata nulla est; quia si voluntas potest inter aequalia bona eligere alterutrum, quia utrumque est bonum, etiam intellectus inter motiva aequali probabilita asserunt poterit alterutri, quia utrumque est aequali probabile; non enim objectum intellectus est tantum id, quod est evidenter verum, aut verum ut sic, sed etiam est probabiliter verum, immo hoc, & illud, & singula vera: ergo cum utrumque motivum habeat solidam veri apparentiam, poterit alterutri adhædere. Nec dici potest, quod cum alterutra pars sit falsa, intellectus exponit se periculo asseriendi falso; non enim utrumque contradictorium est verum, sicut utrumque bonum est bonum, & ideo voluntas eligens inter bona aequalia, quodcumque eligit, eligit semper bonum, & numquam ma-

lum; econtra intellectus eligens inter contradictria aequali probabilita, eligit aliquid falso, nam alterutrum est falso. Hæc Palanco, & P. Thyrus. *diss. 7. §. 4.*

P. Thyrus. *Palanco.*

Sed contra 1. quia licet alterutrum sit in

se falso, utrumque tamen appetit probabiliter verum: ergo intellectus cuicunque

452. asseriatur, asseriatur semper objecto probabiliter vero, eti in re possit esse falso.

Contra 2. quia ut exprefit Arist. *lib. 1. Rhet. Arit.*

tor. 1. ait: *Verum & verisimile ejusdem videtur esse facultatis: homines autem ad veritatem natura composi sunt, & ille ad probabilita seculanda bene se habet, qui similiter se habet ad veritatem: ergo objectum intellectus non*

tantum est verum, sed etiam verisimile: ergo cum utraque pars contradictionis eile

posit verisimilis ob diversas rationes, ut re

crete discurrat P. Munifia *sim. 6. n. 10.* non *P. Mun.*

est cur physice non possit intellectus ex im-

perio voluntatis utriusque asseriatur, sive verisimilius, sive minus verisimili. Hinc pa-

ritas voluntatis, & intellectus aequo pede

procedunt: ut enim voluntas potest velle

bonum apparet minus, seu minus bonissi-

le, (ut ita loqua) ita intellectus minus veri-

simile. Contra 3. quia ut voluntas potest eli-

gere inter bona aequalia, eti alterutrum sit

in re malum, immo eti hoc evidenter sciatur,

& quidem non tantum vagè, sed determina-

te sciatur extremum A, eti malum, ex gr.

comestione esse vetitam; adhuc tamen po-

test eam velle, quia licet careat bonitate ho-

nestatis, non tamen bonitate delectationis,

qua satis est, ut voluntas eligere possit eum,

et i sciat esse in re moraliter malum: ita multo

magis intellectus, qui non nisi vagè sciit

alterutram ex contradictriorum esse falso,

nescit autem quanam in particulari sit falsa,

poterit alterutri ex his, *licitum est pingere, non*

est licitum pingere die festo, eligere, quia utra-

que appetit probabiliter vera, seu utraque

est verosimilis, licet una in re sit vera, alte-

ra in re sit falsa: ergo nulla est disparitas al-

lata, quinimodo si voluntas potest inter aequalia

eligit, quia utrumque appetit bonum,

et i in re unum sit malum; multo magis po-

terit intellectus alterutri ex contradictriorum

probabilibus asseriatur, quia utraque appetit

vera, ex gravi ratione, eti una, indetermina-

tate tamen, sit in re falsa.

Omitto alia, quæ trahit Palanco *an. 85. N.*

ubi dicit nos inconfiderat aequivocari; re-

453. verà tamen evidens est Palanci aequivocatio:

et i enim repugnet, ut eadem propositio sit

in se vera, & in se falsa, non tamen ut no-

bis ex tali motivo appareat vera, & sit in se

falsa. Confundit igitur verosimilitudinem,

seu

seu veritatem, ut nobis ex gravi ratione appearat, cum veritate in re: ergo non mirum, si ex proprio falso supposito confundente veritatem, ut est in mente, cum veritate 454 est in se, nobis imponat aequivocationem.

N. Dices 2. ex Phial. qu. 7. pag. 127. intellectum inter contradictria aequè probabilia possum, manere necessario dubium in ordine ad ferendum judicium de re, et si non in ordine ad ferendum judicium de apparentia rei; quia cum uno tantum modo judicare possit de re, vel affirmando, vel negando, tunc nullum maius motivum habet, ut potius affirmet, quam neget; ergo omne suspedit. Sed contra, quia dixi intellectum manere ex se dubium, donec accedat voluntatis imperium. Ad probationem dico necesse non esse, ut habeat manus motivum, sufficit, ut habeat motum, & quidem habet tempore diversum.

N. Dices 3. ex Mercor. oppositas probabilitates se mutuò impedit. Sed contra, licet se mutuò impedian, non tamen se enervant, ut patet in bonis oppositis; ergo etiam in verosimilibus oppositis; quare si to *impedire* importet, quod non ita facilè intellectus afficiatur uni parti præsente, motivo aequali inclinante ad assentum partis oppositæ, hoc transmittit, sicut non ita facilè, & promptè inclinatur statera in partem A, stante aequali pondere inclinante in partem B. Si autem significet, quod intellectus non possit tunc assentiri, nego. Quà enim ratione verosimile fit impedimentum intellectus, cum sit inclinatio intellectus ad assentum partis A seorsum à dissenso partis B? Similiter falso, quod maior probabilitas enervet minorem, eo modo, quo bonum maius non enervat minus, & pondus maius non tollit gravitatem à pondere minori, licet hoc vincat, quia sunt in eadem omnino linea gravitatis. Addo, quod cum motiva aequalia sint semper diversa, unum enim inclinat ad assentum, aliud ad dissensum; hinc est, quod esti unum minuat aliud, non tamen elidit, ita ut se habeat, ac si non esset, ut patet in Fideli, qui sepe à motivis, esti levissimis cōtra fidem, experitur se inclinari ad dissensum, licet præsentia sint fortissima allicentia ad assentum: ergo si motiva gravissima non elidunt vim motivam levissimorum, quomodo aequaliter elidet aequaliter? Vide P.

N. Terit de Reg. mor. qu. 52. a. n. 21. ad 31. Quintum est, quia S. August. allatus à P. Eliz. lib. 4. qu. 4. §. 5. dixit, irrationalib[us] esse dare sententiam alterutri ex duobus adolescentibus, qui se mutuò accusabant de adulterio propriae uxoris, ex ijsdem omnino causis, speciositatis, juventutis, vicinitatis: ergo quoties datur aequalitas testium, non po-

test intellectus uni præ altera parte assentiri. Sed contra; quia haec paritas duplicitis adolescentis adulteri unicè probat, quod damus, nempe, quod Judex non potest tunc jus dicere in favorem unius damnando alium, quando testes, & probariones sunt aequales;

quod certum est; quia in cauſa dubia certam mortis sententiam ferre peccatum est, datur enim lex vetans, ne certa damnationis sententia dicatur in probabiliter tantum reū, ut recte P. Salas s[ecundu]s 4. n. 42. C. de Lugo d. 16. Lugo. de Juſt. n. 100. quare licet ita speculative probabiliter talem esse reū, & intellectus possit probabiliter dicere, adolescentis A est reus, & quod hoc paritas retorquetur non tamen est prædictum probabile, quod in probabiliter reū possit certa dici damnationis sententia. P. Moy.

Lege P. Moyam tom. 2. qu. 7. n. 44. & 45.

Dices: In Jure decernitur, quod quoties N. testes aequales deponunt contradictria, nullam Judex sententiam dicat: ergo in cauſa aequalis probabilitatis intellectus, qui est veritatis Judex, nullum debet ferre judicium. Ratio est; quia ut testimonium unius enervat testimonium alterius, ita etiam unū fundamentū enervat oppositum aequale. Sed contra; quia paritas duorum testium est contra P. Eliz. si uterque supponatur fide dignus: si enim unus tantum, vel nullus supponatur fide dignus, non est ad rem. Sicut enim authoritas unius non elidit authoritatem alterius, sed uterque simul est fide dignus: (non quidem ut Judex simul possit damnare, & solvere reū; immo neque ut seorsim possit reū damnare, hoc enim veratur à Jure; & ratio ipsa evincit, quod Judex non possit certam dare sententiam uni, quoties alter habet aequaliter jus pro se) sed uterque est fide dignus in ordine ad judicium speculativum, quo Judex dicat, est probabile hunc esse reū, est probabile non esse reū: ita N.

intellectus in cauſa nostro potest assentiri 459. parti, cui voluerit. Quod autem Jus prohibeat Judici, nè in tali cauſa damnet reū, immo vult, ut eum absolvat, quia vult, ut sententia detur in favorem illius, pro quo stat possit, possit autem quoties est aequaliter probabilis innocentia, ac reitas, stat pro innocentia rei; quod hoc, inquam, Jus decernat, non est ad rem. Ad rationem dico, quod authoritas unius non enervat authoritatem alterius, sed ad summum neutra dat tam plenam probationem, ut reū damnari possit. Ita dico de fundamentis aequè probabilibus, haec enim non se mutuò elidunt; id est, neutrum necessitat intellectum, concedo; id est, fundamentum A tollit vim suavissimam à fundamento B, ita ut movere non possit intellectum,

Hh intellectum,

lectum, ut ex voluntatis imperio aslentia-
tur, cui libuerit, nego. Exemplum statere
est contra Elizald. ut enim neutrum pondus
amittit in statere gravitatem, nec unum tol-
lit gravitatem alterius, nec vim à manu, ut
inclinat statere lancem in partem, quam ma-
luerit; ita motivum A non tollit vim suau-
fam à motivo B, nec à voluntate potestatem,
ut determinet intellectum ad assensum A,
prae assensu B.

N. 460. Dices: Non sum certus me aslentiri pru-
denter, dum assentior minus probabili. Sed
contra ostendat Adversarius, quomodo sit
certus se aslentiri prudenter, dum aslentiri
probabiliori, quod enim ei appareat proba-
bilis, potest non esse tale, ut patet in as-
sensu damnatarum. Dico igitur me esse
certum de prudenti assensu, cum intransiti-
vè per ipsum assensum, cum omnis opinio
probabilis sit intransitivè prudens, cum re-
flexè, quatenus est principium certum,
quod omnis eliciens actum ex motivo, quod
ipsi appareat invincibiliter grave, aslentitur
prudenter. Licet autem tunc habeat etiam
motivum magis grave pro diffensu, hoc uni-
ce probat, quod prudentius dislentiretur,
non autem, quod non aslentiatur prudenter.

N. 461. Sextum, omislo argumento, quod intel-
lectus sit dubius, & paritate Judicis, quo
utroque utitur etiam M. Baro 1. p. Manud.
M. Bar. d. 2. scđt. 2. art. 2. §. 6. & 7. ita ex eo argui-
tur. Ratio probans veritatem partis A pro-
bat falsitatem partis B; & ratio probans ve-
ritatem partis B, probat falsitatem partis A;
ergo se mutuo encrant, ut constat parita-
te statere, quæ flante hinc inde æquale pondere,
in nullam partem magis inclinatur.
Confirmat Baro ex S. Thom. qu. 14. de Ve-
ritate, dicente intellectum manere suspen-
sum, vel ex inopia rerum, vel ex æqualitate
rationum, cum enim non appareat maior
ratio pro parte A, quam pro B, non potest
aslentiri parti A, præ B, ne quidem ex vol-
lentatis imperio, quod est Politicum pro-
movens bonum intellectus, non Despoti-
cum, seu Tyrannicum in malum intellectus,
& aliarum potentiarum, quæ voluntati sub-
ordinantur. Hoc multò magis probat, quod
intellectus non possit aslentiri minus proba-
bili, omislo probabiliori. Sed contra; quia
hoc argumentum est ab ipso Baro solven-
dum. Tum quia tuerat, quod intellectus
teneatur (ergo potest) aslentiri opinioni ma-
gis tutæ minus probabili. Tum quia tuerat,
quod intellectus teneatur aslentiri opinioni
minus tutæ, si infinitis probabilitatibus gradibus
excedat probabilitatem tuitioris. Tum
quia docet, quod si utraque opinio sit pro
officio, & pro honesto, & sit æquè probabi-
lis, quod intellectus possit aslentiri, cui ma-
luerit. Sicur ergo in his casibus ab eo admis-
sis intellectus non manet necessario dubius,
nisi ex le, non autem accedente imperio vol-
lentatis, quo posito aslentetur directe, cui
voluerit; ita in nostro casu. Quod autem vol-
lentia habeat tale imperium in intellectum,
est certum, tum ex casibus à M. Baro ad-
mis, tum ex judicio temerario, quod imper-
atur à voluntate, flante motivo unicè
prudenti pro opposito. Paritas statere nimis
probat; ut enim illa necessario inclinatur in
partem, vel quæ sola habet pondus, vel
quæ aliquanto maius habet, ita intellectus
necessario aslentetur opinioni probabilis, si
non adfit opposita; & probabiliori, si minus
probabilis adfit, quod utrumque est falsum.
Addo quod ad summum probat quod intel-
lectus ex se in neutrā partem, flante moti-
vorum æqualitate, declinabit, quod verum
est, quia a neutra probabilitate necessitatur.
Demum oppositum probat; ut enim statere
ex voluntatis imperio accedente manu po-
test inclinari in partem minus onustam, ita
intellectus. Paritas Judicis etiam nimis pro-
bat; ut enim Judge tenetur favere parti pro-
babili, ita & intellectus; quod tamen est 464
ad falsum, potest enim suspendere assensum
circa probabilis. Addo quod intellectus est
ad summum instar Judicis sublatum voluntatis
imperio, non autem accedente. Ad rationem,
fateor rationem partis A debilitate aliquatenus
rationem partis B, quatenus non permit-
tit ut intellectus ea facilitate, præiente
ratione partis B, inclinetur ad assensum partis
A: non tamen ita debilitat, ut tollat omnem
vim motivam; adhuc enim utraque pars manet
verosimilis, & voluntas habet locum
imperandi pro libito assensum A, vel B op-
positum; ut accidit quando voluntas stat in-
ter duo bona opposita. Hoc autem ita est
certum, ut patet paritate voluntatis flantis
inter duo bona opposita, & paritate judicij
temerarij, alias qui temerè judicat, judicaret
sine motivo, quod repugnat; ut ergo proba-
bilioritas non tollit vim motivam à moti-
vo judicij temerarij, nec bonum A vim moti-
vam à bono B, ita nec æqualis probabili-
tas A ab æquali probabilitate B.

N. 462. Ad confirmationem dico S. Thomam N.
unicè velle, quod intellectus ex se maneat 465
suspenus, non autem si accedat voluntas in-
clinans. Neque voluntas infert tunc intel-
lectui violentiam, quia non inclinat ad as-
sensum ex motivo irrationali, sed ex ratio-
nali probabili, inferret, si determinaret vel
contra evidentiam, vel ut sine motivo assen-
tiretur.

N. 463. M. Mar.

^{§. Tho.} turetur. Sane S. Thom. 1.2. qu. 9. art. 1. & 1. p. qu. 82. art. 4. luculenter ostendit imperium voluntatis in omnes potentias, exceptis potentia anima vegetativa; & quidem imperium voluntatis in exercitium aliarum potentiarum: ergo voluntas potest imperare intellectui, non tantum ut suspendat omnem assensum, sed etiam ut exerceat suos actus, nempe assentiarum alterutri ex aequali probabilitibus, immo minus probabili.

^{N.} Septimum est, qui judicant partem A. probabiliorum, judicat partem B minus probabilem esse magis falsam: ergo si huic adhæret, adhæret parti, quam judicat magis falsam. Confirmatur: quia objectum intellectus est verum; ergo debet adhæret parti, quod plus veri habere videtur. Ut ergo voluntas ex medijs inæqualiter aptis ad invenit, eligere tenetur magis aptum, ita intellectus ex verosimilibus verosimilium. Ita ^{M. Baro, & Merc.} 2. p. art. 4. Sed contra 1. quia licet minus probabile videatur magis falsum, quam verum, non ideo non videtur ^{N.} 467. verumus modo licet minus bonum videatur magis malum, quam bonum, non ideo non videtur bonum. Contra 2. quia aliud est, quod judicet minus probabile esse minus simile vero, quod verum est; aliud quod judicet minus probabile esse magis falsum, quod falsum est; & propter hoc negari potest antecedens, confundunt enim Adversarij minus simile vero cum falso, aut magis falso: hoc autem est evidenter falsum, ut patet sequenti syllogismo. Per Adversarios omne minus probabile est magis falsum, & minus verum; & omne probabile est minus falsum, & magis verum: sed per Adversarios, immo omnes Philotophos, & T. T. plura falsa sunt probabiliora veris: ergo plura falsa sunt magis vera; & contra plura vera sunt magis falsa, quod impliçat in terminis: ergo falsum est, omne magis probabile esse magis verum, & minus falsum; & omne minus probabile esse minus verum, & magis falsum. Addo ex Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. n. 440. eo ipso quod dicitur unam opinionem esse veriorem alteram, eo ipso loquimur non de veritate rei ut est in se, sed ut nobis appetet, & est idem ac dicere, una est probabilior altera. Alter responderet P. Card. tom. 1. d. 15. n. 307.

^{N.} Dices cum M. Mercor. 2. p. art. 4. Opinari est existimare partem A esse veram, eti cum formidine, & oppositam esse falsam; si enim una est vera, opposita est falsa: ergo si intellectus adhæret opinioni minus probabili, existimabit, eti cum formidine, eam esse veram; & oppositam probabiliorem ex-

istimabit esse falsam, eti cum formidine, & hoc implicat, nam probabilior appetit magis vera, quam minus probabilis; ergo non potest adhæret minus probabili, nam judicaret minus probabilem esse veram & probabiliorem, seu magis veram, esse falsam. Sed contra 1. quia solvendum est à Baro, & Mercor. tunc tibus sequendam est ^{M. Baro, & Merc.} se magis tutam, & minus probabilem: ergo tunc intellectus adhæret opinioni minus vera, & magis veram, seu probabiliorem judicabit falsam. Contra 2. quia probatur, quod intellectus teneatur assentiri parti probabiliori, immo cuicunque probabili summa seorsim ab alia. In formâ nego antecedens, opinans enim non affirmat esse verum, sed est simile vero; si affirmet ex maiori probabilitate, affirmsat esse similius vero; si ex minori, esse minus simile; nec debet confundi similitudo veri cum veritate; nec maior, aut minor similitudo veri, illa cum veritate, hæc cum falsitate; & nego consequentiam, & subsumptum; quia licet qui probabiliiter, ^{N.} 470. aut probabilius assentitur, reverâ absolute affirmsat; non tamen affirmsat absolute verum, sed affirmsat absolute simile, aut similius vero. Addo instar paritate duplicitis boni; nec enim amplectens minus bonum, & omittens maius bonum, amplectitur malum.

Ad confirm. dico, quod objectum intellectus est verum, quatenus non potest assentiri objecti nisi sub ratione veri; hinc tamen non sequitur, quod teneatur sequi omne, quod est similius vero, quia similius vero saepe non est verum, sed falsum. Ad paritatem dico, quod si verosimilius magis conduceret ad verum, & necessariò temper uniretur cum vero, tunc intellectus teneretur semper assentiri verosimiliori; quia tamen evidens est, quod verosimilius ^{M. Baro.} 471. falso sit, ideo non tenetur. Ad voluntatem dico, quod voluntas efficax finis non obligat ad medium magis aptum, si dentur alia etiam apta. Immò si tenetur ad magis aptum, est, quia supponitur magis conduceret, immo unicè conduceret ad intentum: at probet nobis Baro, quod verosimilius sit re ipsa magis, aut unico connexum cum vero.

Dices ex Mercor. 1. c. Potentia inclinat N. quantum potest in suum objectum, cum sit ^{472.} ejus perfectio; ergo horret oppositum, quā M. Mercor. tunc potest; ergo cum objectum intellectus sit verum, adhæret objecto, quod magis appetit verum, ergo probabiliori; cum imperium voluntatis non sit Despoticum in bonum jubentis, sed Politicum in bonum subditorum. Addit, quod licet intellectus ex se posset assentiri minus probabili, re-

Tom. I. Hh ij pugnat

pugnat tamen ex parte voluntatis, ut imperet aſſentum circa minūs probable; eo modo quo voluntas ex dupli medio tenetur eligere, quod eft utilius fini efficaciter intento, ut docet S. Thom. 1. 2. qu. 13. art. 6.
S. Tha. ad 1. nam p̄eclētio importat aliquid in uno medio, quod non eft in omisio; ergo etiam intellectus: ergo cūm opinans velit efficaciter attingere veritatem, quilibet enim ex ejus amore ſtudet aſſentiri autem parti minūs probabili, minūs conduceat ad hunc finem; magis autem, aſſentiri probabiliori; hinc eft quod minūs probabilis, concurrente probabiliori, eligi non poteſt.

N. 473. M. Me. Sed contra; qua hoc eft à Merc. ſolendum, tūm quia admittit aſſentum opinonis magis tutæ, minūs probabilis; tūm quia docet iubditum debere obediſ Prælato, etſi judicet eſe minūs probable quod p̄cipit. In formâ dico obiectum, cui intellectus neceſſariō aſſentitur, non eſe verum, ſed evidenter verum, & in hoc ſenſu verum eſt, quod potentia inclinet, quantum poteſt, in iuum obiectum; quomodo obiectum, in quod voluntas neceſſario fertur, non eſt bonum, ſed purum bonum. Sicut autem voluntas ex dupli bono mixto eligere poteſt minus, ut patet in peccatore, qui iiciens bonum ſupernaturale, & obſervantiam legis eſe bonum longè maius, quam violatio, eligit tamen furtum, & reliqua minora bona; ita etiam intellectus licet inter verum, & falſum cognita ut talia non ſit liber, nec in differens; eft tamen liber inter verofimile, & verofimilius adhærere, cui placuerit. Ad additum, iuſtatur in doctrinâ Thomistarum, qui volunt quilibet per omnem voluntatis actum intendere ultimum finem; & tamen omnis peccans eligit malum, quod ſeit minūs conduceat fini ultimo. Dicere autem, quod peccans ſciat quidem furtum eſe malum, errare tamen, quatenus tunc credit, quod non ſit minūs, immo ſit magis conduceſſus ultimo fini, eft velle quod omnis peccator ſit Hæreticus, immo ſit ſtolidus; quomodo enim judicet tunc tale opus eſe magis aptum ultimo fini, quem ſemper in omni opere intendit, cūm evidenter ſciat quod per tale opus ſe opponat ultimo fini? Ergo, juxta Thomistas, eft multò magis falſum, quod voluntas intendens efficaciter ultimum finem tenetur neceſſariō eligere aptius, ut

Scotus. P. Suar. 2. d. 2. n. 63. Addo hoc eſe certò falſum; nam Gabriel, Sæcularis eligit vitam minūs disciplinatam; & Religioſus eligit ſæpe media non ita perfecte conducentia ultimo fini, ac ſunt media omiſſa, qua media Sæcularis, & Reli-

gioſus non tantū in genere, ſed etiam reſpectu ſui, ſcīt eſte minus conducentia (conducentia tamen) ſaluti aeterna. Idem patet in eunte Romam, cui ſatis eft, ut eligat aptum non aptius medium. Itaque appetens efficaciter ultimum finem tenetur neceſſariō inter media conducentia, & non conducentia eligit conducentia ex ſuppoſitione volitionis efficacis ultimi finis: non tenetur autem ex tali ſuppoſitione inter magis, & minūs conducentia, eligit magis conducentia. Hinc paritas eft contra Contrarios, quia eodem modo intellectus inter verum, & falſum non eft liber; ſicut etiam inter media connexa, & non connexa cum vero, ex ſuppoſitione, quod velit prudenter aſſentiri, non eft liber aſſentiri medio non connexo prudenter cum vero: adhuc tamen inter media magis, & minūs connexa prudenter cum vero eft liber aſſentiri, vel medio magis, vel medio minūs connexo prudenter cum vero, quia omnia ſupponuntur, licet inaequaliter, connexa prudenter cum vero.

Instas: Saltem intellectus non poteſtit à N. voluntate fleſti ad judicium partis minūs 475. probabiliſ, ſtante judicio finali imperativo dicente, partem opoſitam eſe probabiliſ. Nego antecedens, quidquid dicat P. Teril. de Conſ. qu. 8. n. 25. & de Reg. mor. P. Teril. qu. 2. n. 79. cūm opoſitum ſi mihi evidens; nam Hæreticus ſtante evidentiā credibiliſtatis pro fide Romā, adhuc aſſentitur articulo, qui appetit minūs credibiliſ. Aliud ergo eft, quod ſtante aſſentu circa probabiliſ, non poſſit aſſentiri minūs probabiliſ; & hoc certum eft: aliud quod ſtante aſſentu de probabiliſtate partis A, cui tamen non aſſentior, non poſſit ſtarre aſſenſus circa partem opoſitam minūs probabilem; & hoc falſum eft. Demum tranſeat antecedens, quod non eft ad rem; ut enim tucamur, quod intellectus aſſentiri poſſit minūs probabiliſ, ſtante motivo probabiliſtate pro opoſito, non eft neceſſe, ut intellectus aſſentiri poſſit obiecto minūs probabiliſ, ſtante judicio comparativo de probabiliſtate motivo pro parte opoſitā.

§. II.

Argumenta Palanci.

SUMMARIUM.

Quia Arist. ait, quod ſolvere vinculum dubitationis non eft ignorantis, adeoque non poteſtit voluntas determinare intellectum, n. 476. Quia dici non poteſt, undenam intellectus habeat ex imperio voluntatis eſe veram partem, cui aſſentitur, n. 477. Quia

Quia intellectus nullam aliam rationem dare poterit, quam quia volo, & paritas statere, n. 478.

Plures contra hoc nostra instantie, & confundunt causa efficientis cum formalis, n. 479.

Quia intellectus non potest prudenter saltem assentiri partis aequae verae, ac falsae, n. 480.

Quia intellectus non potest serio dicere, hoc prout verum, et ob motiva opposita putem esse aequae falsum, n. 481.

Dico intellectum assentientem uni parti, inferre afferentem ex motibus ejus partiis, non ex oppositis, et ea comparaverit cum ipsis, n. 481.

Soluto reliquorum, ibid.

Dico, intellectum non dicere, iudico. A esse verum, et ob motivum B, si falsum, n. 482.

Exponitur suse exemplo voluntatis, n. 483.

Duplex genus veritatis objective diverse in intellectu, n. 484. 485.

Sicut quodlibet aequale bonum habet aliquid boni, & mali, & una bonitas equalis non energiat oppositam, ita quodlibet aequum probabile aliquid veri, & falsi, & una veritas non energiat aliam, n. 486. 487.

Quia in questione facti testes aequales se energuant, ita etiam in questione juris rationes, & Dolores aequales, n. 488.

Quia si summa est erga S. Ambros. & S. Aug. estimatio quod tuto operer juxta unum contra alium, multo maior, quod suspendam omnem judicium, n. 489.

Quia tantum solvo rationes affirmativa, eò ipso aequaliter negativa, ut probabiliori, n. 490.

Possum in questione facti afferentiri prudenter ob authoritatem aequalis, et non dicere ius, n. 491.

DD. contradicentes non amittunt auctoritatem, late à n. 492.

Replica Palanci solvit, n. 493.

Ego dico, me posse sequi utrumque dividim, Palanci neutrum, ibid.

Operioi justa dictamen S. Aug. non facit iniuriam S. Ambrosi s cur? n. 494.

Eis solvam rationes partis affirmativa, adhuc manet aequa probabilitas, ac negativa, n. 495.

Quia imprudenter eligitur medium aequum, immo minus utile fini, quam oppositum; trahit paritatem navis, pecunia &c. n. 496.

Ali, quod dubitare non est malum intellectus, error autem est saltem malum physicum, n. 497.

Quia repugnat, ut intellectus judicet verum, quod appareat magis falsum, n. 498.

Paritates physicae nil probant, vel oppositum; cur? n. 499.

Falsitas cognita probabiliter ut veritas, non nocet, n. 500.

Tom. I.

Palanc non enervat doctrinam P. Teril. n. 501. Intellectus eque bene se habet, cuicunque afferriatur, & ad summum casualiter melius se habere potest s cur? n. 502.

Quonodo, & quando error sit malum intellectus, suse à n. 503.

Arist. & S. Thom. insinuant meliorem esse cognitionem, non tantum suspitione, sed evidenti cognitione objecti inferioris, n. 504. 505.

S. Thom. est contra Palanc, n. 506.

Etsi quae dicturus sum ex Contrarijs, jam dicta sint, quia tamen aliqui plus iusto ea extollunt, iisque non pauca addunt, ideo ne quid omisum à me videatur, in medium ea produco.

Objicies 1. ex Palanc. qu. 26. à n. 6. Implicat, ut voluntas per se immediate determinet, quia pars sit vera, quae falsa, hoc Palanc. enim est proprium intellectus, ut ait Arist. Ait.

3. Metaph. cap. 1. Solvere vinculum dubitacionis non est ignorantis; voluntas autem de se est caca, & ignorans: sed si tantibus motivis aequalibus voluntas imperaret intellectui afferendum partis affirmativa p̄ se negativa, voluntas in questione dubia, immediate, & per se decideret partem affirmativam esse veram, & negativam falsam: ergo, &c. Minor probatur s quia in dicto cau intellectus pro priori ad imperium voluntatis est dubius quae pars sit vera, vel falsa; & accedente imperio voluntatis assentitur affirmativa potius, quam negativa: ergo voluntas immediate decidit dubium pro parte affirmativa, cuius decisionem deinde exequitur intellectus. Confirmat 1. quia dum voluntas determinat intellectum, ut assentiatur parti affirmativa tamquam vera, dici non potest, undenam voluntas habeat, quod affirmativa potius sit vera, quam negativa; non ab intellectu, nam est dubius; ergo ex se ipa tribuit veritatem potius parti affirmativa, quam negativa, quod implicat. Confirmat 2. n. 8. Implicat, ut intellectus opinando hanc p̄ illa parte esse veram, nullam aliam rationem reddere possit, cur haec sit vera, p̄ se alia, nisi quia volo; sed hoc accedit in nostro cau, nam intellectus aequaliter habet pro utraque parte motiva, ita ut nulla sit ratio, cur potius sit vera affirmativa, quam negativa, sed unicè pro affirmativa est imperium voluntatis, quod non est pro negativa: ergo tota ratio est, quia N. volo. Confirmat 3. n. 12. quia sicut statera deficit à suo officio sibi connaturali, quoties aequaliter pondere gravida, inclinatur à manu ad unam p̄ se aliam partem; ita idem accedit in

476.

477.

478.

479.

480.

481.

482.

483.

484.

485.

486.

487.

488.

489.

490.

491.

492.

493.

494.

495.

496.

497.

498.

499.

500.

501.

502.

503.

504.

505.

506.

507.

508.

509.

510.

511.

512.

513.

514.

515.

516.

517.

518.

519.

520.

521.

522.

523.

524.

525.

526.

527.

528.

529.

530.

531.

532.

533.

534.

535.

536.

537.

538.

539.

540.

541.

542.

543.

544.

545.

546.

547.

548.

549.

550.

551.

552.

553.

554.

555.

556.

557.

558.

559.

560.

561.

562.

563.

564.

565.

566.

567.

568.

569.

570.

571.

572.

573.

574.

575.

576.

577.

578.

579.

580.

581.

582.

583.

584.

585.

586.

587.

588.

589.

590.

591.

592.

593.

594.

595.

596.

597.

598.

599.

600.

601.

602.

603.

604.

605.

606.

607.

608.

609.

610.

611.

612.

613.

614.

615.

616.

617.

618.

619.

620.

621.

622.

623.

624.

625.

626.

627.

628.

629.

630.

631.

632.

633.

634.

635.

636.

637.

638.

639.

640.

641.

642.

643.

644.

645.

646.

647.

648.

649.

650.

651.

652.

653.

654.

655.

656.

657.

658.

659.

660.

661.

662.

663.

664.

665.

666.

667.

668.

669.

670.

671.

672.

673.

674.

675.

676.

677.

678.

679.

680.

681.

682.

683.

684.

685.

686.

687.

688.

689.

690.

691.

692.

693.

694.

695.

696.

tellectui, cui fit violentia, & deest muneri judicandi inter verum, & falsum, quoties à voluntate inclinatur ad unam partem contradictionis præ aliâ æquè verâ, aut æquè falsâ; unde n. 15. subdit valde excessisse P. Elparzam, qui art. 132. auctor est exemplum flateræ, cui Contrarij nituntur, vocare, *irrationalibile, indisciplinatum, & ex superficialitate vulgi.*

N. 479. Sed contra; quia hæc instantur innumeros exemplis; dicam enim, quod causa, cur oculus videat, auris audiat, pes incedat, fit voluntas, eo quia determinat ad vim potius, quam non vim; immo ad vim obiecti albi præ opposito nigro: sicut ergo in his confunditur causa imperans, vel efficiens cum causa formalis, ita in casu nostro. Verum ne recedam probabilitate, quero, quæ sit causa, cur intellectus liber immediate inter assensum, & non assensum, assentatur potius, quam non assentatur; vel econtra, non assentatur potius, quam assentatur? Informa dico causam efficientem assensum præ dissensu esse intellectum; causam imperantem (quæ solet reduci ad efficientem) esse voluntatis imperium; causam motivam esse motivam, ob quæ intellectus movetur ad assensum præ dissensu; causam formalem, cur assensus sit verus, est, quia conformatur suo objecto. Exemplum flateræ toties male libratum nec est ad rem, nec quidquam probat, & oppositum probat, ut patet ex §. 1.

N. 480. Objicies 2. Quoties adfunt motivia æqualia, toties quælibet pars æquæ appetit vera, ac falsa, nam rationes stantes pro veritate partis affirmatiæ suident negativam esse falsam; & rationes stantes pro veritate negativa suident affirmativam esse falsam: sed nullus intellectus potest prudenter saltem assentiri parti, quæ æquæ appetit vera, ac falsa: ergo intellectus considerans rationes pro utrâque parte æquales, non potest prudenter saltem assentiri uni parti præ aliâ. Nec dici potest intellectum non inferre assensum ex omnibus motivis, tam stantibus pro parte affirmativa, quam contra ipsum. Contra enim est, ait Palanco qu. 26. a. n. 19. Palanco quia vel intellectus infert assensum ex motivis pro parte affirmativa seorsim considerans, vel ex motivis pro ipsa, ut collatis cum motivis contra ipsum? Si primum; ergo non salvatur, quod intellectus actu considerans motiva contra ipsum, & pro ipsa, illi assentatur, ut veræ; sed unicè salvatur, quod intellectus considerans unicè motiva pro ipsa, possit illi assentiri ut vera, quod ego non nego, ait de se Palanco. Si secundum, contra est; quia ex motivis pro ipsa, ut collatis con-

tra ipsum, non potest intellectus assentiri illi probabiliter ut veræ; nam hæc consequentia est improbabilis: *Dantur motivæ, que collata cum motivis contra ipsum, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa est determinate vera;* ergo intellectus inferens assensum ex eo antecedenti, improbabiliter omnino assentiret huic conclusioni. Confirmat 1. n. 21. quia intellectus non potest fieri dicere, *Hanc conclusionem teneo ut veram ob hæc motivæ, est ex motivis utroque mihi appareat æquæ falsa;* ergo quoties utroque est æquæ probabilis, nulli parti potest assentiri. Hinc n. 22. ait, nos evidenter æquivocari, quatenus non distinguimus inter hoc, quod est assentiri conclusioni ex tali motivo absolute considerato, quod fieri potest; & assentiri ex eo motivo considerato comparativè cum opposito æquæ probabili, quod fieri non potest. Quis enim ex duobus principijs æquæ inclinantibus in oppositum inferat determinatè unam præ aliâ parte? hoc enim repugnat, ut pater exemplo voluntatis, quæ si sit æquæ indifferens in actu primo ad amorem, ac ad odium, non possumus nec amorem, nec odium determinare conjectari: ergo intellectus æquæ instrictus motivis tam probantibus, quam impugnantibus aliquam conclusionem, non potest probabiliter conjectare eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Confirmat 2. n. 25. quia rationes, quæ directè probant hanc conclusionem affirmativam, *Licium est pingere die festo, est veram,* cædem probant directè, & formalissime hanc negativam, *Non est licium pingere die festo, est falsam;* & econtra rationes, quæ directè probant hanc negativam esse veram, cædem probant eam affirmativam esse falsam; ergo quælibet est æquæ vera, ac est æquæ falsa.

Respondeo negando minorem. Ad repli-
cam dico, quod intellectus assentiens uni parti ex æquæ probabilibus inferat assensum ex motivis probantibus illam partem, non autem ex probantibus oppositam, nam hoc implicat. Ad quæstum dico, quod motivi suidentibus partem A collata fuerit cum motivis suidentibus partem B oppositam: atamen aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis suidentibus partem A, ut collatis cum motivis oppositis; aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis tam partis A, quam partis B. Primum est verum; secundum est falsum, & repugnans. Ad id quod addit, hanc consequentiam esse improbabilem: *Dantur motivæ, que collata cum motivis contra ipsum, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa*

ipsa est determinatio vera; nego est improbabile, immo est vera; nam non aliud est, quam dicere, dantur motiva aequae probabilita ergo pars A propter motiva A est probabiliter vera.

N. Ad 1. confirm. dico, quod eò ipso, quod intellectus ex voluntatis imperio assentitur parti A, eo ipso paratus est dissolvere motiva parti B. Quare non dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram, eti ob motiva B si mihi falsa*; non, inquam, hoc dicit, sed dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram; immo etiam ob motiva B, que paratus sum solvere, cum non sint ostendiva certò ejus falsitatis*. Sanè, qui considerat voluntatem in actu primo cum dupli motivo aequae trahente ad oppositum, voluntatem, inquam, indifferentem ad amorem, & odium jejunij, debet argumentum solvere. Quero enim, an amans jejunium ut bonum ob motivum A, dum vult jejunare, dicat, *Ego volo jejunium ut bonum ob motivum A, eti ob motivum B fit mihi malum?* Si dicat in hoc nullam esse repugnantiam, ut jejunium appearat bonum ex uno motivo, & malum ex alio motivo; seu ut sit bonum bonitate honestatis, & non sit bonum bonitate delectabilitatis; dicam ego nullam etiam esse repugnantiam, ut haec conclusio, *Licitum est pingere die festo*, appareat vera ex motivo affirmativo, & appearat falsa ex negativo: & sicut dum dico, *Volo jejunium, quia honestum, voluntas ab honestate movetur ad amplectendum jejunium; immo allecita eà honestate vincit motiva boni delectabilis retrahentia voluntatem à volitione jejunij*; ita in nostro casu, dum dico, *Licitum est pingere, intellectus ad hunc assensum movetur à motivo alliciente ad assensum; & eo motivo allecitus vincit motivum oppositum alliciens ad disensem, & retrahens ab assensu*.

Quare sicut in voluntate indifferentia duas considero bonitatem, aliam boni honestatis allientis ad jejunium, aliam boni delectabilis allientis ad ejum; & actus, quo volo jejunium, est bonus bonitate honestatis, non autem est bonus bonitate delectabilitatis, econtra actus quo possem nolle jejunium, sed ejum, est bonus bonitate delectabilitatis, non autem honestatis: ita accidit in intellectu instrueto dupli motivo aequae probabiliti, in quo ante assensum, & disensem considero duplex genus veritatis objectivae opposita: una est veritas objectiva movens ad assensum, *Licitum est pingere die festo*; alia est veritas objectiva movens ad disensem, *Non est licitum*: sicut autem nulla est repugnan-

tia, ut voluntas itans inter ea duo bona, honestum, & delectabile, aequaliter moventia, determinet se ad volendum jejunium, vel volendum ejum; ita nulla, ut intellectus itans inter duas veritates objectivas aequaliter moventes, determinetur à voluntatis imperio ad assensum, vel ad disensem, nam intellectus, itantibus motivis aequalibus, à neutro necessitatur, ergo est indifferens. Rursus, sicut voluntas, dum elicit hunc actum, *Volo jejunium, ita vult bonum honestum, ut non velit bonum delectabile, nec in hoc ulla est repugnantia*; ita nulla quoque in intellectu, dum elicit hunc assensum. Licitum est pingere; elicit enim actum probabiliter verum veritate affirmativam, non autem negativam. Hinc patet non tantum nos non aequivocari, sed aequivocari Palanco: ut enim voluntas volens jejunium, vult jejuniū non tantum ex motivo honestatis absolute considerato, sed collato cum motivo delectationis, habet enim voluntas libertatem contrarietatis, & est libera non tantum velle, & non velle jejunium, sed etiam velle jejunium, & velle ejum; & licet adhuc duo principia, seu motiva, & bona inclinatio in oppositum, adhuc tamen potest determinare velle unum bonum praetereo, ita dico de intellectu. Ad additum, quod sicut ex voluntate aequae indifferentie ad amorem, ac odium non possum determinare conjectari amorem, aut odium; ita intellectus instruetus dupli motivo tam probante, quam impugnante aliquam conclusionem, facit, ut non possum probabilitate conjectari eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Fateor ita esse, at non est ad rem; non enim queritur quem actum elicitura sit voluntas, aut intellectus; sed queritur, an sicut voluntas tali modo in actu primo indifferens potest velle amorem potius, quam odium, & per ipsum amorem determinare se formaliter in actu secundo; ita hoc idem possit intellectus in actu primo indifferens, nempe an possit à voluntatis imperio determinari ad assensum ex motivo A, potius, quam ad disensem ex motivo B.

Ad 2. confirm. retorquetur in voluntate: *N. Rationes, quae directe probant esse jejunandum, seu quae movent voluntatem ad jejunium, credem formalissime probant nolitionem jejunij, seu volitionem ejus esse malam: & rationes, quae directe suadent volitionem ejus esse bonam, credem directe suadent volitionem jejunij esse malam: ergo quaelibet, sive volitio jejunij, sive volitio ejus, est aequae bona, ac est mala: ergo voluntas itans inter motiva aequae inclinatio ad volitionem jejunij, quam ad volitionem ejus, non poterit*

N.

486.

poterit se determinare ad voluntatem jejuniij pre voluntate eius; aut econtra. Sicut autem hoc non tenet in voluntate, ita nec in intellectu. Ratio est; quia motivum fraudens jejuniū, est bonum honestum, non autem delectabile; motivum autem fraudens eum, est bonum delectabile, non autem est bonum honestum; atque adeo motivum jejuniū non tollit a motivo eius bonitatem delectabilitatis inclinantem ad eum; nec motivum eius tollit a motivo jejuniū bonitatem honestatis inclinantem ad jejuniū. Si ergo respectu voluntatis unum motivum non tollit ab alio aequali vim inclinativam, & suaviam; adhuc enim unum motivum collatum cum alio retinet suam vim inclinativam, nempe motivum jejuniū retinet bonitatem honestatis inclinantem voluntatem ad voluntatem jejuniū, & motivum eius retinet oppositam bonitatem delectabilitatis inclinantem voluntatem ad voluntatem eius: ita dico de motivis intellectus inclinatis in oppositis veritatis, quorum quodlibet retinet suam vim motivam diversam ab alio, & suaviam propriactus, diversum enim est motivum a sensu a motivo diverso. In formā transeat, quod ratio movens ad hunc sensum. Licitum est pingere, sit aequaliter vera, ac falsa, non minus quam ratio movens ad jejuniū est aequaliter bona bonitate honestatis, ac mala mala opposito bono delectabili; nego tamen, quod intellectus cognoscens eam rationem esse aequaliter probabiliiter veram, ac falsam, non possit illi sensu probabiliiter ut veram, adhuc enim videt esse probabiliiter veram.

Objecies 3. ex Palanco a n. 26. Intellectus prudenter saltem non poterit sensu parti minus, aut aequaliter probabili, sensu probabiliori. Antecedens probat in questione circa factum: etiā enim duo testes ex se faciunt fidem parti, quam testantur, non tamen si pro opposito sententia alii duo aequaliter digni; tunc enim eorum autoritas per seorum autoritatem impeditur: ergo a pari quoties pro utrāque parte contradictione sententiae aequaliter Doctores, neutra pars contradictionis manet prudenter opinabilis. Nec ulla dari potest disparitas, cur autoritas duorum testium enervetur per autoritatem aliorum duorum, adeo ut neutra pars testata digna sit prudenter sensu; sit autem eo digna quilibet pars contradictionis probata a Doctribus omnino aequalibus sensu contradicentibus. Dicere enim, quod auditis testibus aequalibus sensu contradicentibus, intellectus maneat dubius, quatenus nullam invenit rationem, ut huic potius, quam illi credat, &

sic autoritas unius enervat autoritatem alterius; at in questione juris discursus unius Doctoris non enervat discursum alterius, ut ait P. Carden. d. 15. n. 236. est nihil dicere. P. Card. Nam contra 1. quia potest uterque testis rationabiliter deponere oppositum; potest enim unus invincibiliter falli putando, quod Petrus occisus fuerit a Paulo, alter autem evidenter scire non sussit Paulum, & sic restari oppositum. Contra 2. quia ideo unius testimonium enervat aliud, quia est evidens alterutrum falli, vel fallere sed hoc etiam est evidens in Doctoribus, quod alterutrum fallatur, vel fallat: ergo sicut in questione facta, ita etiam in questione juris suspendendum erit judicium. Contra 3. quia quod Doctores rationabiliter discurrant pro utrāque parte, alterutrum autem testis menatur, nihil facit ad rem, nam certum est alterutrum Doctorem dicere falsum, licet non ex malitia, ut alterutrum testis, sed ex ignorantia: ergo si, quia certum est alterutrum testem dicere falsum, non possum in questione facti prudenter sensu illi parti, neque potero in questione juris, quia alterutrum Doctor dicit falsum. Nec enim est questione sensu praestando ob probitatem testium, vel Doctorum, sed de sensu praestando testimonio ut vero; alterutrum autem, sive testium, sive Doctorum testimonium, est falsum.

Similiter (ait Palanco a n. 31.) non tenet N.

altera disparitas, quod testes contradicentes amittant authoritatem; non autem Doctores: quis enim dicat D. Augustinum, & D.

Ambrosum, dum sensu contradicunt, amittere authoritatem, nec me posse sensu prudenter conclusioni illius? Quis enim

hoc non horret? ait P. Moya qu. 3. n. 28. P. Moy.

Contra enim est, subdit Palanco a n. 32. si Palanc.

enim non est horrendum, quod possum in

conscientia tute cuilibet contradicere; possum enim contra dictamen S. Augustini tute operari; similiter tute contra dictamen S.

Ambrosij, nec hoc horret P. Moya, immo est summa erga utrumque S. Doctorem estimatio, multo maior erit, si ob utriusque

aequali authoritatem suspendam omne judicium; si enim alterutri credam, eo ipso il-

li, cui non credo, facio injuriam.

Demum non tenet tercia disparitas allata N.

a P. Card. quod in aequalitate testium non

possit deponi dubium per solutionem argumentorum oppositorum; non enim testes

probant argumentis, sed simplici dicto, &

authoritate; econtra in aequalitate opinionum

solvuntur rationes oppositorum. Sed contra, ait

Palanco a n. 36. ergo Confessores gregarij, & Palanc.

omnes

orans Theologi ignari, & non potentes discernere inter rationes statas pro opinionibus aequali Doctorum numero, & qualitate munus, non poterunt deponere dubium, quatenus Doctores respectu eorum se habent ut testes, nam assentientur opinionibus praecise ob autoritatem, est autem aequalis etiam pro oppositâ opinione authoritas. Contra 2. quia vel solvuntur tantum rationes partis affirmativa, vel etiam partis negativa? Si tantum partis affirmativa rationes solvuntur, eo ipso pars affirmativa non manet aequaliter probabilis, ac negativa; immo negativa erit tunc probabilior, adeoque si assentiantur negative, afflentur ei ut probabiliori. Si solvuntur utriusque partis rationes, nulla est inter motiva, & testes aequales disparitas, nam alterutri motivo scis subesse fallum, ut alterutri testi, ergo nulla disparitas.

Respondeo me fatis dixi, quid in qua-

491. sione facti dicendum sit, possum enim pru-

derent assentior ob authoritatem testis omni-

492. no equalis ei, qui neget, quod Petrus Paulum occiderit, licet non possim dicere mor-

493. tis sententiam in Petrum probabilitet tan-

494. tum reum, certa enim est lex, & ratio ve-

495. tans, ne quis certam mortis sententiam dic-

496. at in cum, qui est tantum probabilitet reus.

497. Deinde omitto impugnations, quas trahit

498. P. Card. contra P. Card. Monco tantum, quod ficut

499. per me Doctores contradicentes authorita-

500. tem non amittunt, alias nulla esset utrius-

501. que Scholæ Thomisticae, & Scotisticae au-

502. thoritas apud illos, qui utramque Scholam

503. equalis authoritatis putant, quod puto non

504. sapere modeliam: ita dico quod neque te-

505. testes contradicentes authoritatem amittant,

506. eti regulariter alterutri testis mentiatur,

507. non autem purè dicat falsum; neuter autem

508. Doctor, eti fibi contradicunt, mentitur, li-

509. cetur unus dicat falsum. Monco 2. nullam ef-

510. ficit Palanci replicam contra P. Moyam. Af-

511. Moy. scrit P. Moya, & merito, videri fibi hor-

512. rendum dicere, quod S. Ambrosius, & S.

513. Augustinus in eo, quo fibi contradicunt,

514. omni authoritate careant. Afferit Palanco,

515. quod ficut non est horrendum dicere, quod

516. ego possum tutâ conscientiâ operari contra

517. cuiuslibet dictamen, ita nec est horrendum

518. dicere, quod tunc debeam suspendere omne

519. judicium, sic enim neutri fit injuria.

520. Sed contra 1. quia hic non queritur an

521. possum suspendere judicium, quoties S. Au-

522. gustinus, & S. Ambros. fibi contradicunt;

523. me enim hoc licite posse, non est dubium;

524. sed queritur an debeam; quod autem de-

525. beam, afferit Palanco, quatenus nulla est

526. (ait n. 32.) utriusque S. Doctoris, dum fibi

contradicunt, authoritas; hoc autem mode-
stia tolerare refutit. Contra 2. quia eo ipso
quod teneor suspendere judicium, eo ipso
utriusque S. Doctori contradico, & injurius
sum; econtra dum sequor ex gr. dictamen
S. Augustini contra dictamen S. Ambrosij,
ad summum ago injuriam S. Ambrosio, non
S. Augustino. Contra 3. quia dum tutâ con-
scientiâ operor juxta dictamen S. Augusti-
ni, non sum injurius D. Ambrosio, tûm
quia non teneor sequi S. Ambrosium; tûm
quia ita operor juxta dictamen S. Augustini,
ut judicem me potuisse licite sequi dictamen
S. Ambrosij: econtra, juxta Palanco, neu-
trius dictamen non tantum licite, sed nec
physice sequi possum; unde vera est hæc
propositio. Non possum licite sequi, nec
S. Ambrosium, nec S. Augustinum, quo-
ties fibi contradicunt; que propositio aliena
est ab omni cultu, & reverentia, adeoque ab
omni veritate.

Dixi, me sequentem dictamen S. Augu-
stini non esse injurium D. Ambrosio, eo modo,
quo qui aliquam Religionem ingredi-
tur, non est injurius alteri Religioni, quam
deficit, seu non ingreditur, eti utramque
putet aequali doctrinâ, & sanctitate florere;
tum quia non facit contra jus illius, quam
non ingreditur, cum hæc nullum habeat jus,
sicut nec habet illa, quam ingreditur, tûm
quia dum unam ingreditur, judicat simul se
licite, & cum aequali honestate potuisse in-
gredi oppositam, quam non ingreditur.
Quare nulla est injuria operari contra dicta-
men alterius, nisi in isto adsit jus, ut operer
juxta dictamen illius; hoc autem jus ferè
numquam adest: (alias actum erit de cuius-
libet Scholæ, & Doctorum authoritate, cum
semper sint regulariter aequaliter cōtradicentes)
nulla ergo injuria est operari contra dicta-
men alterius; dummodo qui ita operatur,
simul judicet fibi etiam licitum fuisse sequi
dictamen alterius contra quod operatur: in-
juria esset, si ita operaretur, ut judicaret se
non posse licite sequi dictamen oppositum,
ut docent omnes Probabilioristæ obligantes
ad probabilius, & omnes, qui dicunt sus-
pendendum esse judicium, quoties utraque
authoritas, aut ratio est aequalis; eo quia tunc
nulla est omnis authoritas, & nulla est om-
nis ratio, ut docet Palanco, P. Thyr. P.
Eliz. & alij.

Ad id quod Palanco ait n. 36. querens, at P. Thyr.
dum uni assentior ex aequali probabilitibus, sol-
vam tantum rationes contrarias faventes dis-
sensui, an etiam faventes assentui: dico me
solvare tantum faventes dissensui, non au-
tem assentui, eti cognoscam, has quoque
esse

N.
495.

esse probabiliter solubiles. Quod autem ait: ergo pars negativa non manet aequè probabili, ac affirmativa, nam rationes faventes parti negativa solvo: nego consequentiam, adhuc enim pars negativa manet aequè probabilis, ac affirmativa, quam exerceit amplector, et si solvam rationes partis negativa, & non solvam rationes partis affirmativa, quia video rationes quoque partis affirmativa esse probabiliter solubiles. Itaque utraque est aequè probabilis, licet exerceat una approbetur, non alia. Addo hoc argumentum probari, quod opinio probabilior sit minus probabilis ei, qui solvit ejus rationes, & non solvit rationes opinionis minus probabilis, quod implicat in terminis.

N.
496.

Palanc.

Objecies 4. ex Palanco §. 4. à n. 41. quia dato, quod intellectus posset alterutri ex aequè probabilibus ex voluntatis imperio asseri, talis asserens est imprudens: 1. quia imprudenter eligit medium ad finem obtinendum, quod est aequè oppositum, ac utile tali fini; ita in ordine ad celebrandum contractum pecuniarium imprudenter eligerem pecuniam, quæ non minus appetet falsa, quam vera; in ordine ad navigandum imprudenter eligerem ex dupli navigio alterutrum, quo aequè probabiliter sciens me peritum, ac non peritum, imprudenter sumerem cibum, quorum alterutrum scio esse veneno infectum: ergo sicut prudenter in diëtis casibus dictat, abstinentiam ab electione operis ratione periculi insiti alterutri parti, ita etiam prudentia dictat abstinentiam ab asseru, cuiusvis aequè probabilis, quatenus asseriendo uni aequè vere, & falsa, ac est opposita, expono me periculo falsitatis, & erroris, qui sunt vulnus, venenum, & naufragium intellectus. Hoc argumentum adeo celebratur à Palanco, ut n. 45. dicat, quod si in Scholis dantur demonstrationes, hoc demonstrativum sit; totusque est contra P. Terillum dicentem qu. 8. de Conf. prob. n. 40. asserum illum fore prudentem, quatenus in quamlibet partem intellectus voluntate flectatur, flectitur semper in partem, de cuius veritate attingendâ spes magna, & præsens affulget; hoc enim est utramque partem esse probabilem; ubi autem ea veritatis spes affulget, judicium prudenter elicetur. Addit P. Teril. exempla non esse ad rem, quia per electionem cibi, & navis homo sine necessitate se conjicit in probabile mortis periculum; homo autem flectens intellectum ad opinionis probabilis asserum, per hunc melius se habet, quam si omne judicium suspenderet, hæceret enim instar stipitis.

Palanc.
P. Teril.

Sed contra hæc vociferatur Palanco n. 47. dicens de P. Teril. *Quot verba profert, in tantis errat, & fallitur*: primò, quia quando utraque pars contradictionis est aequè probabilis, non est maior spes inveniendi veritatem, quam falsitatem, quia pars, cui asseritur, est aequè probabiliter falsa, ac vera. Ait 2. exempla est ad rem; si enim stulte eligitur cibus aequè probabiliter fanus, ac noxius, quia homo se conjicit in periculum probable mortis, sequitur quod itulè etiam asseri, quia se conjicit in periculum erroris. Ait 3. falsum esse, quod intellectus melius se N. habeat cum periculo errandi, quam suspendinge omnem asserum, nam tunc non se habetur ut stipes, stipes enim non est capax suspenderi asserum ex eo quod aequalis ratio proponatur pro utrâque parte dubij, ut accidit in hoc casu respectu intellectus. Ait 4. quia falsum etiam est, quod suspensio omnis asseri, seu dubitatio sit maius malum intellectus, quam asseri, cum proximo erroris periculo; falsum, inquit, tum quia dubitare non est malum intellectus, sed tantum est actus nondum consummatum perfectus; error autem, cuius periculo se committit, est saltus malum physicum intellectus; ergo dum asseri, peius se habet, quia eligit incurrire proprium malum, quam dum dubitabat, quia suspendit tantum proprium bonum.

Ait 5. falsum esse, quod errare cum spe probabilis veritatis sit juxta inclinationem intellectus humani, licet sit juxta fragilitatem intellectus humani; siquidem error est invincibilis, est malum physicum intellectus, non minus ac cæcitas, & infirmitas sunt malum physicum corporis, & oculorum; & opus materialiter malum, est malum physicum voluntatis, ut docuit D. Thom. s. Th. qu. 18. de Veritate art. 6. in corp. *Sicut verum est bonum ipsius intellectus, ita falsum est malum ipsius*; licet enim error sit juxta fragilitatem intellectus, non tamen juxta ejus inclinationem; quo modo peccata sunt juxta fragilitatem voluntatis humanæ, non juxta inclinationem. Ait 6. licet verum sit, quod eligens opinionem certò probabilem libertetur à morte peccati; non ita eligens cibum in se veneniferum, esti putet probabiliter non esse venenum, liberetur à morte; attamen semper verum est, quod licet liberetur à morte peccati, quatenus voluntas tunc non peccaret, adhuc tamen semper eligit malum physicum intellectus, seu mortem veritatis. Immo ait n. 56. quod non liberaretur à morte peccati, quia qui se exponit voluntariè

tariē periculō erroris , culpabiliter errat: ergo loquens opinionem probabilem , si forte est falsa , errat culpabiliter ; ergo peccat.

N. 498. Ex his infert Palanco §. 5. quod si impli-
cat , ut intellectus prudenter iātem aſſen-
tiantur alterutri æquè probabili , multò ma-
gis ut minùs probabili ; tūm ob argumenta
aduicta : tūm quia , qui uni parti aſſentit ,
putat eſſe veram , & oportitam falſam;
id implicat , ut intellectus putet minùs pro-
babilem eſſe veram , & probabilitorem eſſe
falſam , ut docet Mercurius ; implicat enim ,
ut iudicet verum id , quod omnibus inspec-
tis apparet ſibi magis falſum ; & eſſe falſum
id , quod omnibus inspectis apparet ſibi ma-
gis verum: tūm quia nulla eſt ſolutio P. Ter-
ril. dicentis qu. 8. n. 24. de Conf. prob. in-
tellectum non poſſe aſſentiri opinioni , qua-
ſibi apparet magis falſa , & minùs vera con-
ſequenter ad affectum voluntati , & pro-
priū aſſentium ; poſſe tamen aſſentiri opi-
nioni , quaſibi apparet ante affectum vo-
luntatis , & propriū aſſentium magis falſa ,
& minùs vera : nulla , inquit a. n. 62. eſt lo-
lutio , tūm quia per voluntatis affectum non
apparet nova ratio , aut motivum pro obje-
cto : ergo poſt voluntatis affectum non po-
teſt objeſtum apparet magis verum : tūm
quia intellectus , & voluntas quagunt per ſe
in objeſto , quod in illo eſt ante proprios
motus , non autem poſt illos; tūm quia con-
tingere poſſet , quod motivum , quod ante
voluntatis affectum erat leve , fit grave poſt
eum affectum.

N. 499. Respondeo tantū abſcie ut fit demon-
ſtratio , quin toto Cælo aberrant , qui con-
tra noſtrā doctrinā physicas paritates
trahunt ; ut enim dixi , ſiquid probant , pro-
bant nos ſequi non poſſe probabilitorem : eſi
enim probabilitas putem cibum , & navim
A eſſe utiles vita , ſi tamen in re ita non ſit ,
naufragio , & veneno peribo. Ratio eſt ; quia
cognitio non mutat eſſe physicum , ſeu na-
turam physicam rei , mutat tamen eſſe mo-
rale , & dat ei moralitatem , ſeu honestatem:
cum ergo vita conſervatio pendeat ab eſſe
physico ſalubritatis cibi ; ſi ite in re fit ve-
nenum , nihil prodeſt , quod ego probabilis-
simē , & non tantū probabiliter , aut pro-
babilius putem non eſſe vencnum ; nihil , in-
quam , prodeſt ad physicam vita conſerva-
tionem ; hec enim pendeat ab eſſe cibi ut eſt
in re , non ut eſt in cognitione. Idem dico
de alijs physicis paritatibus. Econtra volitio-
nem eſſe honestam moraliter , vel inhone-
ſtam , non pendeat ab objeſto ut eſt in re , ſeu
ſecundūm eſſe , quod habet à parte rei , ſed
ab objeſto ut eſt in mente ; & verofimilitu-

do actus non pendeat ab objeſto ut eſt in re ,
hæc enim eſt veritas , ſed a gravitate funda-
mentorum : ſicut etiam veritas praetica actus
non ſumitur a conformitate actus cum ob-
jeſto ut eſt in re , hæc enim eſt veritas logi-
ca ſed a conformitate actus , & objeſti cum
regulis prudentiae , & morum. In formā con-
cedo , quod eligens medium æquè utile , ac
inutile fini , cingat imprudenter ; at nego ,
quod utraque ex æquè probabilitibus fit æquè N.
utilis , ac inutile fini ; nam fini non nocet 500.
falſitas cognita probabiliter ut veritas , ſed
cognita ut falſitas : nemo autem aſſentiens
aliqui opinioni probabili , aſſentit illi ut
falſe , ſed ut probabiliter vera ; & ut talis
eligitur , & eſt utilis fini , qui eſt veritas ; alias
neceſſerius aſſentiri probabiliore , quia
hæc fæpe etiam eſt falſa.

Ad rationes , quas a. n. 45. trahit contra N.
P. Teril. fateor me non ſequi definitionem 501.
probabilis traditam à P. Teril. nempe quod N. Tala.
fit illud , quod plerumque contingit : at fi-
mul fateor , quod Palanco non enervat do-
ctrinam P. Terilli ; nam ſemper verum eſt ,
quod aſſentiens alterutri ex æquè probabi-
libus aſſentiat partis , de cuius veritate at-
tingendā ſpē magna , (non autem maior , in
quo decipitur Palanco) affulget ; nam ratio
motiva , cui nititur pars , quam amplector ,
eſt ex illis , quaſe plerumque ſolent eſſe vera ;
& quilibet propositio ſimili gravi ratione
fulta , ſolet plerumque eſſe vera ſi hoc eſt
quod dicit P. Teril. non implicat autem , ut
duplex contradictria æquè probabiliſ ,
quantum eſt ex vi rationis , cui nititur ,
apparet plerumque vera. Omitto crīſim
circa alias Palanci impugnations ; pro-
bant enim ſuſpendendum etiam eſſe judi-
cium circa probabilitas , nam poſteſt eſſe falſum ; & ſic intellectus aſſentiendo probabili-
tiori peiū ſe habet , quia ſepe errat , quam
ſuſpenſo omni aſſentiu ; quomodo Palanco
dicit peiū ſe habere intellectum , dum aſſen-
tiatur alterutri ex æquè probabilitibus , quam
ſuſpenſo omni judicio ; atque adeo non niſi
evidentiā preſenti ferendum erit à nobis ju-
diciū , hoc autem eſt certo falſum.

Addo 1. quod intellectus ſtans inter æquè N.
probabilia , æquè bene ſe habet , ſive aſſen-
tiatur parti re ipsa vera , ſive parti re ipsa falſa .
nam tunc eſt impoſſibilis illi veritas , quaſe
ſemper manet obſcura , & neſcitur in qua
parte ſit determinatè : quod autem tunc poſ-
ſibile eſt , non eſt niſi probabilitas veritatis ; a
autem utrique contradictria conuenit , nam
utraqque eſt probabiliter vera ; ergo loquen-
do cum reſpectu ad id quod intellectui tunc
eſt poſſibile , æquè bene ſe habet , cuicum-
que

que assentiatur; et si enim assentiendo parti, que non tantum est probabiliter, sed etiam sit in se vera, habeat veritatem in se, habet tamen quod non fecit, & per accidens, & casualiter, neque tamen per hoc est magis contentus, quia bonum possit, si non cognoscatur, non quietat; ita ignorans se citè divitem, vel nobilem, cum sit dives, & nobilis, non est contentus. Immò ut contra Palanco utar paritate, quam ex D. Thom. 1. ad Timoth. 6. in ea verba, *Hac doce, & exhortare, trahit n. 104. sicut in corpore sanitatis est quaedam equalitas humorum, ita veritas est quaedam equalitas in intellectu, quia veritas est quaedam adequatio rei, & intellectus.* Ecce, ut paritate D. Thomae utar, si quis revera sit fanus, putet tamen, aut ignoret se esse fanum, non ideo est quietus, et si sit fanus, ita et si quis dicat verum ut est in re, si tamen ignoret se verum dicere, immò ex errore putet se dicere errorem, non ideo ejus intellectus erit quietus; alias si quis imprudentissime dicere verum ut est in se, ejus intellectus est magis quietus, quām si dixisset prudentissime falso: ergo non veritas praeceps ut est in se, est bonum intellectus, sed cognita ut talis: ergo si falsitas ex gravi fundamento appareat ut veritas, & putetur veritas, intellectus erit in eo catu contentus, eo modo, quo tunc esse potest.

Ado 2. quod licet error sit malum physicum intellectus, attamen nisi cognoscatur, non est de eo curandum; alias nullus assentiri poterit nisi rei evidenti, nulli autem quantumcum que probabili, quia potest in re esse falso, & esse malum physicum intellectus; ergo non tenemur hoc malum physicum vitare, nisi certo cognoscatur; ergo possumus assentiri utrique scorsim ex aequo probabilibus, quia licet alteruter assensus sit error in se, attamen non cognoscitur determinatè ut error, immò ut veritas.

Ado 3. tantum abesse ut circa aequo probabilita teneamus suspendere omne judicium, ne sit periculum erroris, qui oppositum memini me docuisse ex Aristotele, & S. Thom. dicentibus præstantiorem esse cognitionem probabilem de re cælesti, quām evidenter de re infimā. Ecce Aristoteles, & S. Thom. præferunt cognitionem probabilem, quamvis possit esse falsa, si sit de re summā cognitioni evidenti, quia non potest esse falsa, de re infimā; quod dicere non possent, si teneremur suspendere omne judicium probabiliter falso: ergo si Aristoteles, & S. Thom. laudant probabiliter opnamentem, et si possit falso opinari; quomodo intruditur obligatio fugiendi omnem errorem, &

propter hujus periculum suspendendi omne judicium, quoties utraque pars est aequo probabilis?

Ado 4. esse germanam D. Thomae doctrinam, quod judicium nixum motivo minus probabili possit esse prudens, ut dixi. ^{D. Tho.} 5. agens de judicio temerario s. fac enim ut quis iter inter duo motiva; unum minus grave pro bonitate proximi, alia longè gravius pro malitia, ecce ite tenetur judicare proximum bonum: ergo judicium nixum motivo longè minus gravi potest esse prudens, & honestum. Similiter dixi. 6. ex Arist. lib. 1. Rhet. obiectum intellectus ^{Arist.} non tantum esse verum, sed verosimile: sed judicium nixum motivo minus probabili est verosimile; ergo non est, cur non sit prudens. Urgeo: Si judicium falsum potest esse prudens, cur non judicium probabile? plus enim opponitur prudentia falsitas, quam probabilitas. Vid. n. 300.

Ado 5. locum D. Thomae ex qu. 18. art. N. 6. in corp. esse contra Palanco; nam S. Thom. postquam dixit, *Sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsum.* subdit; prop. ^{S. Th.} Palanc. *ter quod habens opinacionis non est virtus intellectus, quia eo contingit falsum dicere.* Ecce si textus est ad rem, nemo poterit assentiri probabili, quia hoc etiam potest esse falso; quod tamen omnes negant. Fator ergo falso esse malum intellectus, & obligatur ad illud vitandum, si cognoscatur ut falso, non si putetur verum, ut accidit in assentiente cuiilibet ex quā, immò minus probabili.

§. III.

Argumenta P. Thyrsi.

S U M M A R I U M.

Quia intellectus non potest judicare judicium evidenter verosimilius esse falso, n. 507.
Quia nemo experitur in se hunc actum, ego credo hoc, sed video, oppositum esse probabile, n. 508.

Trahit plures alios actus, quos vocat impossibilis, n. 509-510-511.

Nostra instantia, n. 512.

Supponit probabilitatem necessariò correctam veritatem, n. 513.

Quia intellectus manet necessariò dubius; & trahit S. Thomam, n. 514.

Dico, dubium non esse rationum equalitatem, sed suspensionem omnis actus; & traho Doctores, n. 515-516.

Quia implicat, ut intellectus judicet utramque partem esse probabilem, & uni assentiar, n. 517.

Quia

Quia intellectus non potest judicare verum ob-
jectum, quod ei videtur falsum, n. 518.

Nego, & do disparitatem, n. 519.
Quia implicat, ut rationes, quae ligant, sol-
vunt intellectum, n. 520.

Dico, quod intellectus solvit effienter a se,
& a voluntate, formaliter per ipsum actum,
n. 521.

Quia summa est disparitas inter voluntatem, &
intellectum, n. 522.

Dico, quod sicut voluntas invenit in utroque ra-
tionem boni, ita intellectus in utroque ratio-
nem verosimilis; immo paritas efficaciter ur-
getur, n. 523.

Arist. ait, verum, & verosimile esse eiusdem fa-
cilitatis, & eum ad probabilitatem secundum bene-
se habere, qui bene ad veritatem, n. 524.

Quia bonum opponitur bono, verum non oppo-
nitur vero. Negatur, & retorquetur, num.
525.

Quia in materia facti, si testes sunt aequales, ju-
dices manet dubius; idem accidit in foro. Sol-
vo, n. 526.

Dicit, quod se Probabilis limitasset suam
sententiam, ut P. Esparza, Theologia mora-
lis non patet laxitas, quas ad aliquibus

Probabilis patitur, n. 527.

Retorquetur; qui enim laxam docuit, fuit Pro-
babiliorista, quia cuique, ait P. Thrysus, sua
opinio est probabilior, n. 528.

Trahit, & rejicit doctrinam P. Esparza, num.
529. 530.

Quia voluntas non est libera inter bona aequalia
omnino similia, est tamen inter aequalia dis-
versa; intellectus autem, inquit, non est lib-
er inter motiva aequalia diversa; cur? num.
531. 532. 533.

Et quia, si eliget, non daretur cur objecti-
vum, n. 534.

Quia nostra sententia, quod uterque testis aequa-
lis si fide dignus, pugnat cum iure Canonico,
Civilis, experientia, ratione, n. 536.

Immo neuter Doctor est fide dignus, quia alter-
uter, vel fallit, vel fallitur, n. 537.

Alio P. Thrys pro hoc ipso rationes, n. 538.

Hinc insert, opinionem D. Augustini non esse fi-
de dignam apud eum, qui scit D. Hieronymum
iueri oppositum, si uterque apud eum sit
equalis autoritatis; & hoc est reverentia er-
ga utrumque Sanctum; cur? n. 539.

Solvo: mirisque testimonium apparet directe ve-
rum ratione fai, & indirecte falsum ratione
alterius, n. 540.

Male a falsitate indeterminata insertur, neu-
trum esse fide dignum, n. 541.

S. Thom. aperi docet aequalia motiva movere,
n. 542.

Tom.I.

Non est idem non eligere, ac contemnere, num.
543.

Abfûda, si nulla est authoritas contradicen-
tium, n. 544.

Ut alius prudenter credam, satis est, ut dicat
probabilissime, non autem certo verum, n.
545.

Non est idem sapientia, ac veritas, & qui af-
serit falsum ex magnâ ratione, adhuc est sa-
piens. Paritas, n. 546.

Contradiccio, ibid. & n. 547.

A Rgit 1. dis. 3. a n. 12. Intellectus N.
tendit sub ratione veri; ergo non po-
test assentiri sibi minus verosimili, pricipue
fi excessus oppositi fit evidens. Conseguen-
tia probatur: quia eò ipso quod evidenter
cognoscit maiorem veritatem, videt se
vehementius impelli a rationibus suadentibus
verosimilitudinem illius extremi, quam
a rationibus oppositis; ergo non potest judi-
care illud extremum evidenter verosimilius
esse falsum & oppositum evidenter minus
verosimile judicare non potest esse verum;
sed hoc praestaret, si assentiretur extremo
minus verosimili, nam assentiri alicui extre-
mo est illud censere verum, & oppositum
falsum. Confirmat 1. ex C. Pallav. Nemo
experitur in se hunc actum, Ego credo hoc sed
video contrarium esse probabilem. Confirmat 2.
C. Pallav. 508.

quia qui exercit, vel signat, experitur unum
extremum esse evidenter verosimilius suo
contradictorio, implicat, ut ex hac supposi-
tione judicet illud extremum esse falso;
sed judicaret esse falso, si contradictorio
minus verosimili assentiretur; sicut qui judi-
cat colorum. A esse similiorem albâ, quam
nigro, implicat ut stante eo iudicio, pro po-
steriori judicet eundem colorum. A esse ni-
grum, tunc enim opposita virtualiter hoc iu-
dicia: Color A est similior albo, quam nigro; N.
Color A non est albus, sed niger: similem autem
oppositionem habent haec duo iudicia: Ex-
tremum A est evidenter similius vero, quam
falso; extremum A non est verum, sed falso.

Confirmat 3. n. 13. Hic actus includit N.
contradiccionem: Eisi judicem extremum A 510.

esse evidenter verosimilius extremo B, nihilomi-
nus iudico extremum A esse falso; & extre-
num B esse verum: ergo intellectus assentiri
non potest extremo evidenter minus verifi-
mili, nam haberet illum actum. Confirmat N.

4. n. 14. Qui aliquid affirmat, credit se ve-
rum dicere, & credit falsum dicere eos, qui
id negant; ergo credit se niti maiori funda-
mento, quam negantes; ergo implicat, ut
simil credat oppositum esse verosimilius: Ego
li quidem

quidem iudice contrarium *A esse usurarium, & falli* Autores id negantes; nihilominus sator eorum fundamenta *esse urgentera*: & est stultus, qui afficeret, *Sententia affirmans contrarium A esse usurarium, est vera, & ideo absolu-*

te judice illum contrarium esse illicitum; & attamen sententia contraria habet meliora fundamenta: ergo numquama potest intellectus affentiri aluci parti contradictionis, & cum amplecti ut veram, quin ipsi appareat ut magis verisimilis, quam contradictoria.

N. 512. Sed contra; quia argumentum instatur paritate voluntatis, quae experitur se longe magis trahi a maiori bono, & tamen sive amplectitur minus bonum; sicut ergo voluntas licet inter bonum, & malum sit determinata ad bonum, attamen inter bonum maius, & minus non est determinata ad maius, sed potest eligere minus; ita in casu nostro, licet intellectus inter verum, & falsum sit determinatus ad verum, non tamen inter magis, & minus verum est determinatus ad magis verum. Contra 2. Sicut voluntas amplectens minus bonum non habet duos actus voluntatis, unum quo dicit, *volo furtum*, aliud quo dicit, *nolo Deum*, sed unum tantum, nempe, *volo furtum*, ad quem actum subsequitur privatio Divinae gratiae; atque adeo non dicit signata, & expresse, *nolo Deum summum bonum*, sed exercit, quatenus exercet id, ad quod sequitur privatio Divinae gratiae: ita in intellectu, dum dicit, *licitum est pingere*, (quod supponit esse minus probabile) non dantur duo actus, unus, verum est quod licet pingere; alter, falsum est quod non licet; immo revera neque datur hic actus, verum est, quod licet pingere, sed unicè datur iste. Licet pingere, qui exercit approbat ut verus, ac proinde oppositus, non licet, reprobatur ut falsus: ergo omnia iudicia, quae trahit argumentum, revera non dantur, & gratis supponuntur. Contra 3. quia argumentum supponit probabilitatem necessario connectum cum veritate, quod est evidenter falso; nulla enim sive probabilitas, sive probabilitas est necessario connexa cum veritate; alias utraque contradictionia, quia una ab uno, alia ab alio putatur probabilior, est vera, quod repugnat. Addo in judicante temere dari plures ex ijs.

N. 513. Arguit 2. dis. 7. quia intellectus in cursu opinionum, contradictionium, &que P. Thyr. probabilitum manet necessario dubius, ut ait S. Thom. qu. 14. de Verit. art. 1. corp. dicens: *Quandoque intellectus noster non inclinatur ad unum, quam alind ... vel propter apparentem aequalitatem eorum*, (id est rationum)

que movent ad utramque partem; & ista est dubitantis dispositio: idem aut Sylvester, & alij M. Syl. dicentes dubium esse contrariarum rationum aequalitatem. Sed contra; quia aliud N. est, quod quoties datur rationum aequalitas, 515. detur dubium; aliud, quod dubium in aequalitas rationum. S. Thomas non dicit quod quoties datur aequalitas rationum, detur dubium, nam potest ea aequalitas adesse, & non dari dubium, quatenus potest tolli per assensum; sed dicit, quod quando datur dubium, datur aequalitas rationum. Idem dico de S. Antonino, Sylvestr. & alijs, quos S. Anton. P. Thyrus citat, immo hoc ipsum explicat P. Vatq. 1. 2. d. 62. n. 9. P. Suar. tom. 5. in P. Suar. 3. p. 40. scilicet 5. n. 2. immo ipse P. Thyr. P. Thyr. fus dis. 10. n. 110. 112. 117. (ut supra dixi scilicet 6. §. 1.) nempe dubium dicere suspencionem omnis iudicij; ergo licet detur rationes aequales, si non detur suspensio utriusque iudicij circa utramque partem, non dabitur dubium; ergo falsum est, quod quoties adest aequalitas rationum, detur necessario dubium, nam omnes præterea requirunt suspensionem intellectus; ergo tantum absit, quod velint, quod quoties datur aequalitas rationum, detur dubium, seu suspensio intellectus, quin dicunt, quoties datur aequalitas rationum, & intellectus manet suspensio, datur dubium; ergo potius supponunt, quod posuit dari aequalitas rationum, & non dari suspensio intellectus. Si enim ad rationum aequalitatem sequitur necessario dubium, seu suspensio intellectus, non dixissent dubium confidere in suspensione intellectus, sed in rationum aequalitate; sed M. Sylvester, S. Antonius, P. Vatq. P. Suar. P. Sanch. immo P. Thyrus dicunt P. Sanc. dubium confidere in suspensiōne intellectus non posse rationum aequalitatem: ergo non quoties datur aequalitas rationum, datur necessario dubium, & ideo scilicet dixit S. Thom. 5. Th. rationum aequalitatem esse dubitantis dispositionem; id est, disponit, non autem est dubium.

Arguit 3. & n. 4. quia intellectus tendit N. sub ratione veri, implicat, ut ferat sententiam pro una præ alia contradictionis parte P. Thyr. &que verisimili, quin appareat ratio preponderans pro illa: ergo intellectus assentiri non potest alterutri ex aequali probabilibus. Antecedens probat: Si rationes motivae sunt aequales, potest intellectus super eas refutet dicere, *Et que probabilis est una, ac alia pars*; sed hoc posito, non potest ne quidem ex voluntatis imperio assentiri uni præ altera; nam assentiens uni parti judicat illam veram, ejusque motivum verum, & oppositam falso,

falsum, ejusque motivum falsum, implicat autem, ut intellectus simul judicet motivum A est æquè verisimile, ac motivum B, atramen motivum A est falsum, & motivum B est verum. Respondeo negando antecedens; ad probationem, conceitā majori, negotio minorem; ad hujus probationem nego maiorem; ut enim voluntas dicere potest de duobus bonis æqualibus, sed diversis, bonum A habet honestatem, & non delectabilitatem, licet sint æqualia in gradu bonitatis; bonum B habet delectabilitatem, non honestatem: ita in casu nostro motivum A, & B, sint æquales in gradu virtutis motivæ, non tamen in modo movendi, sunt enim diversa motiva, & unum movet ad probabilem assensum veri, & non ad probabilem assensum falsi; aliud movet ad probabilem assensum veri, non ad probabilem assensum falsi: non ergo æqualitas vis motivæ confundenda est cum diverso movendi modo.

Arguit 4. n. 10. Voluntas non potest imperare intellectui ut judicet verum esse objectum, quod ei apparet falsum; ergo neque ut judicet verum objectum, quod ipsi apparet æquè falsum; licet enim quodlibet ex illis motivis æqualibus seorsim sumptum falsi est ad inclinandum intellectum, sicut unus homo falsi est ad trahendum pondus verius Orientem, si alter æqualium virium abefet, qui illud trahit ad Occidentem; & sicut pondus A falsi est inclinare brachium dexterum bilancis, si abefet æquale pondus in brachio sinistro; ita, inquit, in casu nostro, licet motivum A aptum est inclinare intellectum ad alienum, si abefet motivum B, non tamen præcente motivo B æque inclinante in oppositum. Confirmat: Ut enim, juxta nos, motivum probabile habet tantum vim suavissimam assensus, quando intellectus non cognoscit evidenter oppositum esse verum; ita (ait n. 12.) motivum probabile non habet vim conciliandi assensum, nisi quando intellectus caret motivo æquali, aut maiori pro opposito.

Respondeo, conceitio antecedenti, negando consequentiam; quia quando objectum apparet æquè falsum, apparet simul æquè verum; ergo tunc voluntas potest imperare assensum: econtra quando apparet tantum falsum, non apparet verum; ergo non potest imperare alienum. Paritates unicè probant intellectum ex eis non satis esse, ut se determinet ad alterutrum, quoties utrumque est æquè probabile, quod ultro damus; non autem probant, quod à voluntate superveniente determinari non possit eo modo, quo ab altero homine determinari potest, ut

Tom. I.

moveatur in Orientem homo, qui antè moveri non poterat; atque adeo paritates sunt contra P. Thyrsum. Ad confirm. fateor motivum probabile carere omni vi motivæ, quoties intellectus cognoscit evidenter oppositum, quia evidentia tollit omnem vim motivam à motivo opposito; non ita probabilitas tollit vim motivam à motivo probabili opposito.

Arguit 5. n. 13. Implicat ut rationes, quæ N. ligatum tenent intellectum, eundem solvant: sed æqualitas rationum ligat intellectum: ergo implicat, ut intellectus solvant à dubio per rationes, quibus sit dubius.

520.

Confirmat: Dubium rationale non solvitur nisi per rationem, ut enim rationes ligant intellectum, ita ratio, non autem voluntas debet illum solvere. Addit experientiam testari hoc ipsum, dum enim Magistri expendentes momenta sententiarum, ut inter illas eligant, experiuntur æqualem efficaciam in

fundamentis oppositis, nullam illarum præferunt alteri, donec nova lux superveniat, quæ fundamenta unius partis appareant facilis solubilia. Hæc P. Thyrus. Respondeo P. T. yr. intellectum solvi à voluntate, præente ta N. men motivo vero, adeoque voluntas solvit 521.

efficienter, intellectus autem se solvit formiter per ipsum assensum formalem. Ad confirm. plura dabimus infra contra P. Eliz. Hoc tantum adverto, videri quod P. Thyr. dicat contradictionem; nam in verbis paulo antè citatis docet, quod eidem intellectui utrumque motivum apparet simul probabile; & tamen dīb. 6. negat simultatem probabilitatis utriusque motivi respectu ejusdem intellectus. Addo quod sicut experientia constat, Magistros dubios hærente, quoties utraque sententia est æquè probabilis; ita constat, quod si post diligens examen neutrā videatur probabilior, Magister se determinat ad unam præ alia, ex solo libito voluntatis absque alia novâ ratione.

Arguit 6. §. 4. à n. 15. summam esse inter N. voluntatem, quæ potest eligere inter bona 522. æqualia, & intellectum, qui non potest ex voluntatis imperio assentiri alterutri ex motivis æqualibus, summam, inquit, esse differentiam: quia voluntas in utroque bono opposito invenit rationem boni; intellectus autem in utroque extremo non invenit rationem formalem veri, immò evidenter scit alterutram ex contradictorijs esse falsam, si altera sit vera. Sed contra; quia, ut dixi ex P. Muniesia 5im. 6. à n. 103. in utroque ex- 523. tremo intellectus invenit rationem verisimili- N. lis, et si enim sciat unum tantum esse verum in re, scit tamen utrumque esse verosimile;

ii ij quo-

quomodo voluntas, licet sciat unum tantum esse verum bonum, scit tamen utrumque esse apparenter bonum, & esse simile vero bono: ergo sicut voluntas inter duo bona, ita etiam intellectus inter duo probabiliter vera eligere potest. Immò si voluntas determinate ieiens bonum delectabile, & in honestum non esse verum bonum, potest illud eligere omislo summo bono; multò magis intellectus, qui non scit determinate quoniam extremum sit verum, aut falsum ex aequo probabilibus, potest eligere inter illa. Audi P. Mumieslam l. c. Sicut voluntas non solum fertur in bonum re tale, sed etiam in falso apparet tale; ita intellectus non solum in verum in re tale, sed etiam in apparet verum, seu in verisimile: & sicut voluntati proponitur ut bonum, quod in re non est bonum, & sic amplectitur affectivè bonum apparet, seu bonisimile; sic intellectui per apprehensiones præbias proponitur ut verum, quod in re verum non est, & sic amplectitur affectivè verum apparet, seu verisimile, ut dixit Aristoteles 1. Rhet.

Aristoteles.

N. i. Verum, & verisimile ejusdem videtur esse facultatis; homines autem ad veritatem naturi corporis sunt, & ille ad probabilitatem similitudinē se habet, qui similitudinē se habet ad veritatem.

N. 524. Dices ex P. Thyrfo, bonum opponi bono, verum non opponi vero: ergo potest voluntas inter bona, non autem intellectus inter probabiliter vera eligere. Sed contra; quia eodem modo bonum non opponitur bono, ac verum vero; nam non est bonum opponi bono: ergo quod opponitur bono est solum malum: ergo sicut potest voluntas inter duo bona aequalia, sive similia, sive diversa eligere, ita intellectus inter duo aequa probabilitas, sive similia, sive diversa. Quod si dicatur bonum opponi bono, (ut revera oppositum) tunc dico, quod etiam duo probabilitas aequalia, si sunt contradictiones, opponuntur, atque adeo licet verum non opponatur vero, verisimile tamen opponitur contradictione verisimili. Demum explicit mihi, quid sit bonum opponi bono, verum autem non opponi vero.

N. 525. Arguit 7. In materia facti, si aequalia sunt fundamenta, intellectus manet necessario dubius, ut patet in Judice, cui testes aequalis authoritatis oppositum testantur: ergo etiam in materia juris. Et ideo Magistri antiquam inter contrarias intentias eligant, experientur (ait n. 26.) se tandem manere dubios, quando fundamenta eorum apparent eis aequa verisimilia. Idem accidit in foro; Judices enim dum audiunt Advocatos proponeant suorum clientum jura, auditis aequali-

ibus hinc inde fundamentis, suspendunt sententiam, & remittunt item, vel ad superioris Tribunal, vel petunt novos Socios, ut penitus res incipiat: quare P. Carden. P. Card. qui tom. 1. d. 6. cap. 6. latè probat, quod intellectus in quæstione facti maneat dubius, quando fundamenta sunt aequalia; idem dicere debet (ait P. Thyrfo n. 21.) de quæstione juris; nec sufficit pro quæstione facti appellare ad experientiam; haec enim idem probat in quæstione juris, ut patet in Theologis, & Judicibus in quæstione juris. Sed contra; quia hic iterum affirmit eidem intellectui utriusque fundamenta opposita apparet simul aequa verisimilia, quam similitatem probabilitatis alibi negat. Ad argumentum patet ex alibi dictis scilicet 5. & 6. §. 1. & 2.

Arguit 8. contra P. Esparzam, quem laudat dicens, quod si Probabilistæ suam sententiam defenderent cum limitationibus, P. Esparzam, qui, ut idem P. Thyrfo n. 28. P. Thyr. dicit, nullus est, cui sua opinio non appareat ve-

N. 527. quam opposita: ergo omnis, qui docuit aliquam laxitatem, fuit potius Probabiliorista, quia eam docuit ut fibi probabilior, quam Probabilista. Deinde citatis doctrinis, in quibus P. Thyrfo concordat cum P. Esparza, postmodum hunc impugnat à n. 34. eo quia P. Esparza dicit motiva aequalia cauare dubium, si sunt similia, secundus si sunt dissimilia; quia tunc quodlibet 528. motivum secundum diversitatem, quam habet, excedit aliud, adoque se habent ad invicem, ut excedens, & excessum, & sic neutrum motivum eliditur omnino ab alio, quatenus quodlibet vincitur ab alio, & vincit aliud. Tum quia voluntas potest per se ipsam immediate determinari ad quodlibet ex motivis oppositis inter se in aequalibus, dummodo utrumque excedat aliud secundum quid: ergo etiam voluntas poterit mediatè per suum imperium determinare intellectum ad utrumlibet ex motivis oppositis, & in aequalibus. Hęc P. Esparza art. 123. §. 1. 124.

Sed contra hanc doctrinam instat 1. P. Thyrfo n. 35. quia ex S. Thom. qu. 14. de S. Th. Veritat. art. 1. toties datur dubium propriè, quoties motiva sunt aequalia, sive sunt similia, sive diversa: ergo falsum est tunc tantum dari dubium, quando intellectus stat inter motiva omnino similia, & aequalia, ut vult

N. vult P. Elparza. Instat 2. quia numquām rationes opinionum contradictiorum sunt ejusdem speciei, nisi quando tota probatio est authoritas, ut in quæstionibus facti, ibi cùm probationes, seu testes videntur omnino finiles, & æqualis; si autem probatio fūatur a ratione, implicat, ut rationes, quæ inadent conclusiones oppositas, sint ejusdem speciei; quomodo enim ratio fraudens aſſenſum, sit omnino similiſ similiſ fraudentiſ diſſenſum? Inſtat 3. n. 36. nec in quæſtione facti æqua- lia mouit esse omnino similia; licet enim duo testes affirmantur aequalis authorita- tis cùm duobus negantibus, adhuc tamen in unis datur affirmatio, in alijs negatio homi- cidiij, adeoque authoritas duorum, ut con- juncta cum affirmatione homicidiij, est unum motivum; & authoritas aliorum duorum, ut conjuncta cum negatione, est aliud; ergo neque in quæſtione facti, etiæ motiva fint æqualia, sunt similia quoad vim movendis: ergo tota doctrina de motivis æqualibus omni- no similibus, & de motivis æqualibus, sed diſſimilibus, (at P. Thyrus) habet tantum locum in voluntate, quæ non est libera eli- gere alterutrum ex bonis æqualibus omnino similibus, ut docet S. Thom. 1.2. qu. 13. art. 6. et tamen libera eligere alterutrum ex bo- nis æqualibus diſſeris; non autem locum habet in intellectu, cujus motiva opposita sunt ſemper diſſeris, etiæ fint æqualia, nam diſſerum est motivum aſſenſum à motivo diſſenſuſ.

N. Inſtat 4. n. 38. quia ſtantibus motivis æqualibus, & diſſeris, neutra pars appetet potius vera, quam falſa, nam in utraque æquæ appetet veritas, ac falſitas; implicat autem, ut intellectus aſſentiat objecto, in quo non minus appetet veritas, ac falſitas, ut patet in materia facti, in qua unum moti- vum elidit aliud, & ideo intellectus ma- net dubius. Quod autem in quæſtione juris motivis æqualibus ſunt magis diſſeris, quam in quæſtione facti, et pura diſſentia, que de materiali ſe habet; nam unice attenditur ad efficiam motivam, que ſe habet de forma- li, & hæc est æqualis. Rurſus, quia quod unum motivum excedat aliud quoad ſuam diſſentiam ſpecificam, nil refert, quia hoc non est excedere quoad vim reddendi magis veriſimilem opinionem illam, quam oppo- litam: ergo quoties opiniones contrariae ap- parent ut quæ veriſimiles, neceſſe eſt ut in- tellectus maneat ſuſpensus, ſive motivis ſint similia, ſive diſſeris. Licet ergo voluntas in- ter bona æqualia diſſeris poſit eligere, in- tellectus tamen non poſet aſſentiri alterutri ex motivis æqualibus inter ſe diſſeris. Ra-

N. 530. 531. 532. 533. 534.

tio eſt, (ait n. 40. & 41.) quia licet ea bona equaliter moventur, non tamen ſunt diſſeris potest voluntas dare rationem, cur amet po- tius unum, quam aliud, nempe quia unum habet bonitatem honestatis, qua caret bo- num diſſeſtabile. Hæc autem ratio non val- let in motivis diſſeris equaliter moventibus ad aſſenſum, ac ad diſſenſum, quia cùm mo- tivum aſſenſum non moventur, non quatenus detegit convenientiam prædicati cum ſu- jecto; motivum diſſenſum non moventur, non quatenus detegit convenientiam talis convenientiæ; fane, ſi ſunt omnino æqualia quoad vim detegendi convenientiam, & detegendi ca- rentiam talis convenientiæ, non poſet in- tellectus unum præferre alteri, licet in val- dè diſſeris; ſi enim præferret, non poſet af- ſignare cur obiectum, ſeu rationem ob- jecti. Etiam prælations: roga- tus enim cur aſſenſiat potius, quam diſſentiat tali objecto; dicere non poſet, quia mihi appetit potius verum, quam falſum. Dicere autem, quod ideo aſſenſum ſit potius, quam diſſenſum ei objecto, quia motivum aſſenſum eſt diſſerum à motivo diſſenſum, non eſt ratio ob- jectiva, non enim illi diſſeritati motivi intel- lectus aſſentiat, ſed objecto materiali.

Fatcor 1. plura eſſe in hoc argumento in- N. genita; & plura, quæ à me ſolvi non de- 535. bunt, nempe ea, in quibus ego nō diſcrepo à P. Elparza, non diſcrepo autem in hoc, quod motivis aſſenſum, & diſſenſum, licet eſſe poſ- ſint æqualia, ſint ſemper diſſeris, immo hoc mihi certum eſt. Hinc ad 1. inſtantiam dico dari diſſerum, ſive motivis ſint diſſeris, ſive non, iſque dum non accedit voluntatis imperium. Ad 2. dico, me ex hoc iplo quod motivis aſſenſum, & diſſenſum ſint ſemper diſſeris, inſerre, quod intellectus ſit ma- tto magis liber, ut alterutri ex motivis æqualibus diſſentiat. Ad 3. tranſmittit illam, que quod magis vera eſt, eo magis verum eſt, quod intellectus non tantum in quæſtione juris, ſed etiam facti aſſentiri po- ſit alterutri ſive ex rationibus, ſive ex au- thoritatibus inter ſe æqualibus; quia ſicut ratio diſſert ab aliâ ratione, ita authoritas affirmans eſt diſſeris ab authoritate negante. Ad 4. tranſeat quod neutra pars appetat po- tius vera, quam falſa, quando motivis ſunt æqualia; at hoc non eſt neceſſe, ſatis enim eſt, ut utraque appetat vera, utraque ap- petat falſa, ut intellectus aſſentiat, cui maluerit, talis autem utraque appetat, quando motivis ſunt æqualia. Quod ait ex eo quia unum motivum diſſert ſpecie ab alio, non ideo eſt veriſimilius illo, fateor ita eſſe; ſed nihil inde contra nos. Ad ultimum, quo

ii iij compa-

Tom. I.

comparat voluntatem cum intellectu, dico, quod sicut dari potest ratio ex parte objecti, cur voluntas præferat honestum delectabili, nempe quia unum est honestum, aliud est delectabile; ita dico dari posse rationem cur intellectus assentatur potius, quam dissentiat, quia videri convenientiam prædicati cum subiecto, licet autem videat carentiam etiam talis convenientiam, hoc probat, quod æque poterat dissentiri. Addo non esse necesse cur objectivum ex parte intellectus, immo implicat tale cur, quando motiva sunt æqualia, tale, inquam, cur magis assentatur, quam dissentiat; hoc enim magis non datur ex parte objecti, nam motiva sunt æqualia, licet detur ex parte objecti verisimilitudo, quæ est motivum intellectus. De hoc plura infra.

N. Arguit 9. contra nos, & alios Probabilias, inter quos P. Tambur. lib. 1. in Decal. 536. P. Tab. cap. 3. qui nobiscum sentiunt non tantum in questione juris, sed etiam in questione facti posse intellectum prudenter assentiri alterutri ex authoritatibus æqualibus, cui maluerit. Contra hoc itaque ait 1. P. Thyrus §. 7. à n. 42. quia hic modus discurrendi, quod uterque testis contradicens adhuc maneat fide dignus, quia in ratione fide digni constituitur ex sapientia, & virtute, quas nullus perdit, eo quia alter alteri contradicit: hic, inquit, modus pugnat tum cum jure Civili, tum cum Canonico, tum cum experientia, tum cum ratione. Pugnat cum Canonico, ut patet ex 2. libro Decretalium, titulo de Probationibus per totum. Pugnat cum Civili, ut patet ex textu in cap. Ex literis de Probationibus, ubi dicitur, quod si ambarum partium testes sunt æquæ idonei, professoris testes preferuntur, cum promptiora sint iura ad absolvendum, quam ad condemnandum, ubi Glorla: *Quod hic dicitur & in similibus, locum habet in dubiis, & in obscuris: ergo quoties testes facti sunt æqualis authoritatis, res manet dubia. Pugnat cum ratione, quia implicat me credere alicui, quoties ejus testimonium æquè apparet verum, ac falsum, ut accidit quoties pro opposita parte adest testimonium æqualis authoritatis. Pugnat cum experientia, quia constat rem æquè manere dubiam, sive testes oppositi sint omnes rustici, sive omnes sint sapientes: ergo quoties probations sunt æquales, res manet dubia; quare licet quilibet sit dignissimus fide, quando scorsum à contradictione alterius rem affirmat; non tamen est dignus fide, quando oppositum testatur vir æqualis authoritatis; quia sicut dignus non est, ut ego credam alterum virum æqualis authoritatis*

errare, ita dignus non est, ut ego in illis circumstantijs illi fidem præficiam; nam illi fidem præfari, est credere alterum errare ex ignorantia, vel malitia. Quare ait n. 43. in N. illo eventu, in quo viri ejusdem authoritatis sibi 537. invicem contradicunt, & alter affirmat, alter negat, non est utrumque fide dignum; ac proinde neutrum esse fide dignum in ordine ad rem illam. Probat; quia si vir summe sapientia, & sanctitatis dote insignitus aliquid testetur, ego tamen sciam evidenter cum errare, tunc apud me non est fide dignus, quia ut ejus authoritas me movere posset, neccesse est, ut caream evidentiâ de errore illius: ergo licet illi duo viri sint maximæ authoritatis, non est uterque fide dignus apud me, quia evidenter scio alterum errare.

Confirmat 1. Hæc propositio est evidens. Alteruter ex illis contradicentibus fallit, aut fallitur: ergo uterque non est simul dignus fide, similitate dignitatem, non dignitate similitatis alienius cum dissensu: ergo non est in mea potestate eligere inter utrumque, ut huic, aut illi prudenter credam, nam hæc electio supponit utrumque dignum fide simul, similitate dignitatem in actu primo. Primam consequentiam probat; nam si est evidens alterum falli, aut fallere, dicere non possum, Uterque est fide dignus: dum enim iudico Petrum esse fide dignum in aliquo dicto, iudico eum nec falli, nec fallere; nam dignitas fidei consistit in sanctitate, quæ non decipiatur, & in scientia, quæ non decipiatur; ego autem in eo casu non possum dicere: In hoc dicto nec Petrus fallit, aut fallitur; nec Paulus fallit, aut fallitur; nam mihi evidens est alterutrum falli, aut fallere; ergo non possum pronuntiare, Uterque est fide dignus: ergo non est in mea manu eligere, quem maluero, ut ei prudenter credam. Hinc n. 45. ait nullam esse in argumento fallaciæ, nam hæc propositio: Alteruter ex sibi contradicentibus fallit, aut fallitur: non facit suppositionem confusam, & vagam, sicut facit hæc: Alteruter ex oculis est necessarius ad videndum; sed facit determinatam, sicut hæc, *Aliqua ex contradictionijs est determinata falsa: nam in suppositione confusa non valet consequentia à negatione unius extremi ad affirmationem alterius; & ideo non valet, Sed non requiritur sibi sibi, ergo requiritur dexter: at in suppositione determinata bene valet: ergo conclusio, quod Petrus, vel Paulus, sibi contradicentes, fallit, aut fallitur, bene (inquit) valet, Sed Petrus nec fallit, nec fallitur, ergo Paulus vel fallit, vel fallitur. Cum ergo à me ignoretur, quinam sit, qui nec fallit, nec fallitur,*

fallitur, neuter apud me est fide dignus, sed teneor iuspendere assensum neutri credédo. N. Confirmat 2. n. 46. Ut sim proximè potens credere viro gravi, non satis est, ut sciam eum esse virum gravem, sed necesse est, ut non sciam eum certò decipi: ergo ut sim proximè potens credere Petro, aut Paulo, non satis est, ut sciam eis viros graves, sed necesse est, ut nesciam alterum ex his decipi, sed scio alterum decipi, dum contradictoria dicunt: ergo tunc non sum proximè potens alterutri credere; ergo neutri debo credere, sed iudicium suspendere. Hinc n. 47. ait, non esse absurdum, sed esse verissimum, quod opinio D. Augustini non sit digna assensu apud eam, qui fecit D. Hieronymum afferre oppositam, si utriusque autoritas sit omnino N. equalis apud ipsum, quia alterutri errat: ergo in illo eventu neutri potest prudenter alementari, & neutra opinio est prudenter credibilis. Subdit n. 48. Non tantum non est injuria Augustini, sed reverentia erga Hieronymum, nè quis assentiat Augustino, dum ei contradicit Hieronymus: nec est injuria Hieronymi, sed reverentia erga Augustinum, ne quis assentiat Hieronymo dum ei contradicit Augustinus. Dat rationem; quia si quis assentiat opinione Augustini, judicat opinionem Hieronymi esse falsam, & hujus autoritatem quodam hanc assertiōnem contemnit: & econtra, si assentiat opinione Hieronymi, judicat opinionem Augustini esse falsam, & hujus autoritatem contemnit: dum autem iudicium suspendit, reveretur aequaliter utrumque. Dēnum concludit n. 50. Quoties in meo intellectu stant due opiniones contrarie, & quae vēsimiles, neutra tunc est apud me digna assensu, quia cūm evidens sit unam esse falsam, nec potior sit præsumptio pro una, quām pro aliā, nulla est ratio prudens, cur unū p̄c aliā assentiar. N.

Respondeo nihil horum me movere, 1. quia in casu duorum contradicentium, utrumque testimoniūm apparet directè probabilit̄ verum, quia utrumque immediate constare videtur prærogativis, quibus constituitur testimonium probabilit̄ verum: rursus utrumque testimoniūm apparet indirectè probabilit̄ falsum, quia si testimoniūm A est verum, sequitur quod B sit falsum, & econtra si B est verum, A est falsum; quodnam autem sit in re verum, vel in re falsum, nescimus. Secundo, quia testimoniūm non & quae apparet verum, ac falsum, sed directè apparet verum ratione fui, & indirectè falsum ratione alterius. Tertio, argumentum transit ab evidentiā falsitatis indeterminatē, & vagē ad negandam probabilit̄

tatem utriusque, confundendo falsitatem cum improbabilitate: quæro enim à P. P. Thyr. Thyrso, an hæc consequentia sit bona: Alterutri me judice dicit evidenter falsum, ergo neuter est fide dignus: si est bona, ergo N. hæc etiam erit bona: Alterutri me judice evidenter dicit verum, ergo uterque est fide 541. dignus: ficut autem male a veritate indeterminatā infertur autoritas utriusque affirmantis, & negantis; ita malè etiam à falsitate indeterminatā infertur negatio autoritatis utriusque affirmantis, & negantis. Cur autem, nisi quia confunditur veritas cum probabilitate, & falsitas cum improbabilitate? ut latè dixi contra P. Eliz. qui late hoc P. Eliz. argumentum produxit, & alij amplexi sunt. Quartò, dico, quod uterque testis dicit probabilit̄, & prudenter verum, etiū neuter dicat infallibiliter verum, quia uterque, ut supponitur, loquitur ex gravi fundamento. Quinto, dico, quod tota hæc doctrina unico D. Thomæ textu qu. 14. de Verit. art. 1. N. rejicitur; nam explicans dubium ait: *Quandoque intellectus noster non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud: ecce non negat quod aequalia motiva moveant, sed negat quod magis moveant, ait enim, non inclinatur magis, quod verum est: ergo aequalia motiva inclinant, sed non magis; ergo non se elidunt; & utraque statere pars aequiponderans inclinat ad centrum, etiū non magis; & uterque aequalis trahens trahit, etiū non magis; & uterque testis probat, etiū non magis.* Sexto, quia urget voluntatis paritas eligens N. inter aequalia, & diversa bona, quæ non ideo 542. contemnit bonum, quod non eligit, non enim idem est non eligere, ac contemnere: ergo qui credit D. Augustino, non contemnit S. Hieronymum, cui non credit.

Septimo, argumentum probat nullam est N. se omnium Scholarum autoritatem, suppono enim esse aequalis doctrinæ, & sapientie: ergo nulla erit in Ecclesiâ Catholicâ Scholarum autoritas, quoties sibi contradicunt, ut accidit in plurimis probabilibus; nulli fidendum erit Doctori: qui enim ex. gr. Matriti petit consilium hominis doctissimi, evidenter scit dari alios aequi doctos ei contradicentes; quid ergo facere debebit? Non corum rationes ponderare; nam est incapax: non doctrinam; nam est idiota: non sequiturius; tūm quia ad hoc necessarium non erat consilium; tūm quia sicut dantur Doctores, qui ad hoc obligant, ita aequales, qui deobligant; quid ergo ei faciendum erit? Sane felicior erit, qui deserto in loco vivit, ubi unus Parochus, & utinam fæpc mediocriter doctus, instar omnium est; talis enim est, ut omnes

omnes ejus Dicecessis, ejus dictamen sequi possunt: ianè Parochus ite superior erit toti Scholæ Thomisticae, & toti Scotisticae, quia cùm utraque sit summa, & æqualis auctoritatis, per hoc ipsum neutra est fide digna, neutri credere possum & potest autem idiota vulgari Parocho ex toto credere. Ecce quo dechancant, qui argumentum fatis ordinarium solvere vel noisunt, vel nequeunt. Argumentum autem est: Alteruter æqualis auctoritatis fallitur, aut fallit, seu falluntur: ergo neutri possum prudenter credere: nam concessio antecedenti, nego consequiam; ut enim alicui prudenter credam, iacit est, quod verum probabilissime dicat, sed uterque dicit probabilissime verum; ergo utriusque possum disjunctivè credere; licet enim evidens sit alterutrum errare, non ideo neuter est fide dignus, nam error non minuit sapientiam dicentis, si error ille sit ex magna veritatis apparentia; nec sapientia humana est quoad omnia à te astuta infallibilis, sed sècè fallibilis; nec sapientia idem est cum veritate; alius qui casu dicit verum, eslet sapiens & tñ ergo vir sapiens aliquando fallatur, non ideo in eo non est sapiens, si illud ex magno fundamento afferat; quo modo non definit esse vir sanctus, qui invincibiliter violat Dei legem, nec peccatum illud materiale contra legem obstat eis sanctitati; immò si opus illud materialiter malum commisit ex invincibili errore, quod daretur præceptum, est ob illud laudabilis, & sanctus; ergo error fundatus in magna veritatis apparentia non obstat sapientiam humana. Dénun videtur contradic̄io; nam dis. 7. ad s. 7. inclusivè, totus est in afferendo, quod quoties utraque opinio est æquè probabilis, si pendendum sit omne iudicium, nam his verbis claudit s. 7. *Debo circa unumque assensum suspenderi*: inde s. 8. n. 51. vult, quod quoties utraque opinio est æquè probabilis, tenetur ad tutiorem; quomodo autem possum hanc sequi, nisi prius formam iudicium directum de veritate tertioris quomodo autem formare potero iudicium directum de veritate tertioris, si adest æquale fundamentum pro veritate non tertioris? Ergo licet possum ob alias rationes formare iudicium reticulum de obligatione sequendi tertiorem, non tamen potero eam sequi, quia ex P. Thyrso nullam sequi possum opinionem, nisi illam iudicem directe veram: sed in casu quo utraque est probabilis, non potest tertiior iudicari à me directe vera; ergo eam sequi non possum; ergo ex una parte datur obligatio sequendi tertiorem, nam hoc affirmat P. Thyrus s. 8.

N.
545.N.
546.N.
547.

ex alia parte datur impossibilitas sequendi tertiorem, quia ex codem omnis opinio, antequam eam sequar, debet iudicari directe vera; & ex codem nulla æquè probabilis potest iudicari directe vera, sed necessariò suspendendum omne iudicium: ergo datur obligatio sequendi tertiorem, quoties opinio magis, & minus tuta fuit æquè probabiles, & simul datur impossibilitas eam sequendi.

Omitto alia infra solvenda, ubi de lito usu opinionis æquè, aut minus probabilis stant pro libertate.

§. IV.

Argumenta P. Elizalde.

SUMMARIUM.

Quia dubitare, aut solvere dubium, non est nobis liberum, n. 548.

Quia dubium solvit per inventionem veritatis; ergo implicari, ut rationes, que faciunt dubium, illud solvant, n. 549.

Quia regule iuris sunt solutiones dubiorum, haec autem nuntiant alteri rationi, n. 550.

Quia dubitans nil habet tunc, quo tollat dubium, n. 551.

Quia ad nihil plus obligaretur judicans, quam dubitans, n. 552.

Quia solvens debet habere cur, n. 553.

Quia dubium ex Arist. est nodus, nodus autem solvi non potest per quod implicatur, ibid.

Quia conscientia dubia per alind principiū deponitur; ergo ut dubium solvatur, debet dari nova ratio, n. 554.

Ait, neminem sibi opponi, excepto Caetano, quem impagnat, ibid.

Quia, que habent æquales rationes, non solent dici probabilita, sed dubia, & plus requiriunt ad probabilitatem, quam ad dubium, n. 555.

Definio dubij ex S. Thom. 556.

Inferi, centrum contra centrum facere rem dubiam, non autem credibilem, vel opinabilem, n. 557.

Alius illatus, ibid.

Arguit Palanco ijs ferè argumentis, quibus P. Eliz. n. 558.

Potest solvi dubium sine nova ratione, n. 559.

Confundit dubium cum probabilitate, n. 560.

Eadem ratio, qua constituit, solvit dubium, n. 561.

Nemo dicit, quod dubitatio tollatur formaliter per rationem dubitandi, nam tollitur per assensum, n. 562.

P. Eliz. qui totus est contra Reflexistas, uituit argumento reflexo, n. 563.

Confundit sensum divisum cum compagno, & dubium objectum cum formalis, n. 564.

Ad plus

Ac plus ex parte aetatis obligatur solvens, nec quod satis est ad dubium, satis est ad solutionem, & alia discrimina expono, n. 565. 566.

Dubitantis cur, solventis cur, n. 567.

Nodus non solvitur per quod implicatur, immo retrorqueretur, n. 568.

DD. citati a P. Eliz. docent evidenter oppositum, nempe dubium deponi physicè posse sine novâ ratione, immo ut licite deponatur, non est necessaria nova ratio, n. 569. 570.

Mirabile est, quod ait de dubio negativo, n. 571.

Æ qualitas rationum, & DD. reddit rem dubiam, id est, non certam, reddit tamen probabilem, n. 572.

Rex ex se, nec est dubia, nec certa, & à quo talis sit, n. 573.

Plus requirit probabilitas objectiva, & formalis, quam dubium, & dubitatio, n. 574.

Probabilitas non sumitur a contingentia, n. 575.

DD. citati a P. Eliz. defenduntur, n. 575.

Juxta me dubitatio non est sola suspensio judicij directi, sed etiam dicit judicium reflexum de insufficiencia utriusque motivo, n. 576.

Decem graves contra decem graves faciunt rem probabilem; cur? n. 577.

Solvo argumentum Palanci, n. 578.

Non est idem, quod inclinat ad dubium, ac ad solutionem, n. 579.

Quod non agitatur eo sensu, quo Palanco intelligit, n. 580.

N. I Ngeniosus P. Eliz. à longè impossibili-
tatem absentiendi æquè, aut minus proba-
bili derivare auctor fuit; ait enim quod si nobis non est liberum dubitare, nec liberum
erit solvere dubium; & si hoc non est liberum, nec illud: sed stante motivo dubitationis, non est liberum solvere dubium, ni-
si nova ratio accedit: ergo stante eo motivo,
non est liberum dubitare. Quare ut ejus
methodum sequar, traham prius, quæ lib. 4.
in quo agit de dubitatione, disertè tradit,
dicendo quod dubitare non sit nobis liberum, nec dubium solvi posse per dubitandi
rationem; immo hæc duo mutuo se inferre,
non est liberum dubitare, ergo nec solvere
dubium; non est liberum hoc, ergo nec il-
lud. Itaque qu. 3. §. 2. pag. 211.

N. Arguit 1. ex Aristotele 7. Ethic. cap. 2. &
ex communi proverbio, Dubitatio solvitur per
inventionem veritatis, sive veram, sive ex-
istimatam: si vera sit inventio, bona est so-
lutione; si existimata, mala est: ergo nisi nova
ratio, vel authoritas accedit pro solutione,
intelligi non potest sublata dubitatio; ergo
rationes dubitandi non sunt satis ad dubium

solvendum: quomodo enim per illud, per
quod constituitur dubium, tollatur dubium?
sed constituitur per rationes dubitandi; ergo
per has tolli non potest.

Secundo, quia regulæ juris in re dubiâ
sunt solutiones dubiorum; sed illæ regulae
nituntur semper alii rationi particulari fa-
venti parti, cui favent, non autem ex li-
bito; & alii regulae contradictioneæ escent
æquè rationales; & sicut statuitur reo fa-
vendum, cùm jura partium sunt obscura,
meliorem esse in re dubiâ conditionem pos-
sidentis; & quæ rationabiliter statui posset op-
positum, nempe in dubijs deteriorum esse
conditionem possidentis, & favendum acto-
ri, & standum contra pupillum, & Eccle-
siam: ergo illæ regulae sunt ex speciali ratio-
ne, non ex puro libito.

Tertio, quia objecto æquè se habente ad N.
verum, & falsum non est quidquam enun-
tiare mentaliter; sed omnis dubitans ob
rationes contrarias hinc inde trahentes habet
objectum indifferens ad verum, & falsum,
& sic ex D. Thom. & alijs, dubitatio defini-
tur, Motus super utriusque parte contradictionis
dubitans enim ob contrarias rationes, quæ ve-
ra, quæ falsa sit: ergo dubitans nil habet,
quo tollat dubium.

Quarto, si quod sufficit ad dubitandum, N.
sufficeret ad solvendum, non ad plus obli-
garetur judicans, quâm dubitans: sed dubi-
tans non obligatur has rationes bonas facere,
& contrarias solvere: ergo nec judicans; sed
hoc est contra leges Scholarum, fori, libro-
rum; ergo & illud.

Quinto, ratione, quam vocat ostensivam; N.
nam solutio dubij fit per inventionem veri-
tatis, seu per affirmationem, aut negationem:
ergo omne dubium solvitur affirmatione, vel
negatione: ut enim omnis dubitans, nec af-
firmat, nec negat, ita omnis solvens dubium,
vel affirmat, vel negat, sive actu scientiae,
sive fidei, sive alio: ergo dubitans, & sol-
vens non habet easdem rationes. Sicut ergo
implicat, ut dubitans non habeat cur, seu
rationes dubitandi; ita implicat, ut solvens
non habeat cur, seu rationes solvendi. Dice-
re autem, quod ratio solvendi sit ipsa ratio Aristot.
dubitandi, est idem, ac dicere, nodum per
idem solvi, & implicari; nam dubitatio ex
Aristot. est nodus: ergo omnis solvens du-
bium debet habere rationem, cur pro hac
parte solvat, & non pro contraria; in ratio-
nibus autem dubitandi hoc non habet: ergo
sola ratio dubitandi non est satis ad dubij
solutionem.

Sexto, qu. 3. §. 1. ita argui potest: Ferè N.
omnium TT. sententia est, quod ut confici-
entia.

entia dubia deponatur, necessitatem principium distinctum à rationibus dubitandi, cui dictamen conscientiae de non peccato nitatur: ergo non potest solvi dubium per rationes dubitandi. Rursum communisima est, quod ut speculativè dubitans possit practicè non dubitare, debet assumere aliam speciem rationem: ergo pro dubij solutione nova requiritur ratio. Demum certum est, quod ut solvatur dubium, tencamur diligenter scrutari veritatem: ergo dubium non solvitur per id, per quod constituitur, alias nulla diligentia est nec necessaria, sed satis efficit velle non dubitare. Hinc subdit se nullum inventum in hoc puncto sibi contrarium, pra-

C. Caiet.

ter Caiet. 1. 2. qu. 19. art. 5. dicentem dubium deponi posse sine novâ ratione, per solum velle; quod idem docet de dubio negativo qu. 65. art. 4. ita ut velit, quod quis inne illâ ratione presente judicare possit altra esse paria; quod falso est, alias possemus vētura judicare pro libito sine ratione. Sicut ergo non potest solvi dubium negativum, nūi adveniat ratio, ita nec positivum, nūi nova accedit, nam ubi rationes sunt aequales, per nullam earum solvi potest dubium, quia objectum aequè apparet verum, ac falso, & rationes se clidunt, & se habent, sicut nulla ratio: ergo dubium solvi non potest sine novâ ratione.

Septimò qu. 4. & 5. arguit; quia aequalitas rationum, vel autoritatum facit rem dubiam: ergo sicut ita aequalitate rationum opinari non possum, ita nec solvere dubium, & econtra. Antecedens probat tūm autoritate; Doctores enim communisimè dicunt dubia ea, quæ pro utrāque parte habent rationes, vel autoritates aequales; ergo quæ habent rationes aequales, non sunt probabilia. Tūm quia DD. plus requirunt ad probabilitatem, quam ad dubium; ad illam enim requirunt, ut sit plerumque contingens, & verum, ut docent Arist. S. Thom. C. Pallav.

Aristot. S. Thom. C. Pallav. sed quæ habent rationes, vel autoritates aequales, ut talia sunt, non habent contingere magis, quam non contingere, nam aequæ se habent ad contingere, & non contingere: ergo &c. Tūm quia quotquot docent non esse opinari circa aequæ, aut minus probabilia, ut Arist. S. Thom. P. Suar. C. Pallav. P. Suar. P. Leffius, P. Layman, & alij; omnes isti P. Leff. P. Laym. excludunt à probabilitate ea, quæ habent utrumque rationes aequales: ergo omne tale, si non est opinabile, nec est probabile; atque adeo omnes, qui afferunt aequæ, & minus probabilia esse verè probabilia, & tamen negant esse opinabilia, sibi contradicunt. Tūm S. Thom. quia S. Thom. qu. 14. de Verit. exp̄s̄it ait:

Intellectus quandoque non inclinatur in unam partem magis, quam aliam vel propter equitatem rationum, que movent in utramque partem, & ista est dispositio dubitantis, quæ fluctuat inter duas partes contradictionis; & idem in 3. dist. 37. definit dubitationem, motum rationis super utrāque parte: ergo dubium objectivum ex S. Thom. confitit in aequalitate rationum; sed dubio objectivo non respondet ex parte actus, nisi dubium formalis, tēu dubitatio; ergo respondere non potest opinio formalis, aut probabilitas formalis: ergo quando motiva sunt aequalia, objectum non est opinabile, & multo minus est probabile, sed purè dubium. S. Thomam, iubedit, tequi Summistas Sylvest. Ang. Caiet. M. Syl. Cordub. Conrad. Sot. & Pallav. 1. 2. d. 9. Arg. qu. 4. art. 3. n. 1. P. Suar. 1. 2. d. 12. dist. 5. Caiet. & alios, quos citat. Hac P. Eliz. qui q. 4. §. M. Sot. 4. pag. 215. inferit 1. decem Doctores contra decem, aut centum contra centum, facere propriissimè rem dubiam, nullatenus autem credibilem, vel opinabilem; si autem non faciunt opinabilem, consideretur, quām tūtū casus conscientiae resolvantur, dicendo adesse tot Authores; si enim Authores hinc inde (idem dic de rationibus) sunt aequales, eò ipso res manet dubia, tot enim sunt contra legem, quām pro lege: ergo cūm omnis operans in dubio contra legem peccet, omnis sequens contra legem aequè probabilem opinionem peccabit. Infert 2. q. 5. nullum conscientiae dubium solvi per aequæ, aut minus probabile; tūm quia ait §. 1. hoc probabile non est inventio veritatis, cūm intellectus aequale habeat fundamentum pro non veritate; tūm quia, ait §. 2. hoc probabile erat etiam in dubitante, cūm habeat aequalem probabilitatem objectivam; tūm quia, ait §. 3. solutio dubij per hoc probabile oritur, quia ignoratur natura dubitationis; nam licet dentur rationes, & Doctores graves pro utrāque parte dubij, earum gravitas non dat nisi dubitare, nam dubium est, quando ad sunt rationes aequales, non tantum leves, sed etiam graves, ut constat ex praxi Doctorum, qui pro ratione dubitandi proponunt rationes graves: ergo tota ea gravitas non facit probabile; & qui dixerunt quod fundet probabile, ignorarunt dubitationis naturam, quæ adhuc persistit stante rationum gravitate.

Octavò argui potest ex Palanc. q. 17. a. n. N. 2. Solvere dubium semper est cum ratione, non autem pro puro voluntatis libito: ergo ut dubium solvatur, necessaria est nova ratio, vel quoad substantiam, vel quoad modum. Consequentia probatur: quia im-

plicat,

plicat, ut quæ est ratio prudenter dubitandi, ab-
cadem invariata sit ratio prudenter assenti-
endi, seu solvendi dubium, alias manifesta
est imprudentia manere in dubio, dum
adest ratio assentiendi prudenter, seu solven-
di dubium: ergo ut dubium prudenter sol-
vatur, requiritur ratio nova saltem formaliter,
& quoad modum. Confirmat 1. quia im-
plicat, ut eadem ratio prorsus invariata
inclinat prudenter ad oppositum: sed dubi-
tare, & solvere dubitationem, seu affirmare,
vel negare, sunt actus oppositi: ergo impli-
cat, ut eadem ratio prorsus invariata, quæ
movet intellectum ad dubitandum, sit fatis
ad dubium solvendum. Confirmat 2. quia si
rationes dubitandi sunt rationes sufficietes
assentiendi, cur statim ac dubitamus, non
assentiamur? immo plerique sapientes in
magis dubijs suspendunt judicium: ergo tan-
tum abeat, ut rationes prudenter dubitandi
sint sufficietes ad solvendum prudenter
dubium, quin esse non possunt, ut docet ex-
perientia. Hinc §. 3. an. 12. at solutionem
dubij fieri semper per inventionem verita-
tis, vel veram, vel putatam veram; quia du-
bium non solvit nisi affirmatio, vel ne-
gando id, de quo dubitatur: sed omnis affir-
matio, vel negatio ejus, de quo dubitatur,
est inventio veritatis, vel vera, vel putata,
nam affirmatio est actus, quo judicatur vera
pars affirmativa; negatio est actus, quo ju-
dicatur vera pars negativa: sed judicare ut
veram partem affirmativam, est invenire in
illâ veritatem verè, aut putativè; sicut ju-
dicare veram partem negativam est invenire in
illâ veritatem verè, vel putativè: ergo af-
firmatio, vel negatio ejus, de quo dubitatur,
est inventio veritatis vera, vel putativa. Quare §. 4. an. 17. concludit æqualita-
tem rationum, & authoritatum pro utrâque
parte contradictionis non posse sufficere ad
solvendum dubium, immo potius ea æqua-
litas ad dubium propriè revocatur, quod
adeo certum est, ut omnes Antiqui hoc po-
tius supposuerint, quam disputarint. Hæc
Palanc. vel potius P. Eliz. in Palanc.

N. 559. Respondeo 1. univerfaliter ad hæc omnia,
quod cum mihi certum sit intellectum esse
liberum libertate contrarietatis ad assenti-
endum ex imperio voluntatis non tantum al-
terutri ex motiis æquè probabilibus, seu
ex rationibus dubitandi gravibus, sed etiam
ad assentiendum motivo minus, immo nullo
modo probabili, stante motivo opposito va-
lidissimo, obsecrè tamen proposito, ut patet
in Heretico, & in temerè judicante; con-
sequenter intellectus erit etiam liber ad sol-
vendum dubium, assentiendo ex imperio

voluntatis alterutri motivo dubitandi, ab-
que eo quid nova ratio pro solutione, seu
pro illo assentu accedat. Porro arguens con-
fundit dubium, & probabilitatem; illæ enim 560.
rationes dubitandi, sive æquales, sive inae-
quales, quia non cogunt ad assentum, relin-
quunt intellectum, usquedum omne judi-
cium directum suspendit, dubium positivè
circa objectum; si tamen accedat voluntatis
imperium, ut assentiat unu p[ro]æ altera par-
te, & ratio, vel authoritas, ob quam assen-
titur, sit gravis absolute, & respectivè, eo
ipso solvit dubium, & datur probabili-
tas formalis. Sanè ut alia omittam, Catholi-
cus per solas rationes fidei sufficienter pro-
positas movetur ad solutionem dubij contra
fidem, derivati a rationibus oppositis ipsi fi-
dei: sicut igitur hæc rationes contra fidem,
& illæ pro fide, generant dubium contra fi-
dem; ita illæ pro fide omnino invariante, 561.
nullæ alia novâ additâ ratione, satis sunt ad
tollendum illud dubium: ergo eadem ratio,
quæ constituit dubium, satis est ad illud tol-
lendum, accidente imperio voluntatis.
Idem patet in voluntate stante inter bona
æqualia diversa, que licet reddant suspen-
sam voluntatem, attamen quolibet corum
satis est, ut accidente volitione hujus, vel
illius boni, voluntas sine novo bono super-
veniente amplectatur hoc p[ro]æ illo; ita hoc
idem accidit in intellectu. Deinde, ut singu-
lis satisfaciā,

N. 562. Ad 1. dico certum prorsus esse, quid du-
bitatio non tollatur formaliter per rationem
dubitandi, nec ullus potest hoc somniare;
tollitur enim formaliter per assentum, &
assentum; quapropter evidens est, quid ar-
gumentum nihil probet, nam unicè probat,
quid dubium formaliter non tollatur per id,
per quod formaliter constituitur, quod ve-
rum est, nec de hoc potest esse quaestio, non
autem probat, ut probare deberet, quid si-
ne novâ alia ratione intellectus non possit
præbere alterutri parti assentum, per quem
formaliter tollatur dubium; ergo nihil pro-
bat. In formâ translat antecedens, & nego
consequiam; immo dico, quid et si no-
va ratio accederet, non ideo formaliter tol-
leretur dubium, quia dubium non solvit
per motivum, sed solvit per actum judi-
cij. Vel, si placet, distinguo: sola ratio du-
bitandi, immo nec nova addita ratio non suf-
ficit ad tollendam dubitationem per modum
causæ formalis, concedo consequiam; so-
la ratio dubitandi, accidente, ex voluntatis
imperio, judicio affirmativo, vel negativo, N.
nego consequiam.

563. Ad 2. oporteret ut P. Eliz. qui tantum P. Eliz.
contra

contra Probabilistas Reflexitas invenitur, meminisset hujus argumenti, quod reflexum est, nam quoties ad has juris regulas appellamus, non solvit directe quæstio, sed reflexe, nam adhuc directe incertus sum, an res sit Perri possidentis, an non, licet deinde quæstionem reflexe solvam per regulam reflexam, quod in dubio melior sit conditio possidentis. Quare argumentum peccat 1. quia non est ad rem; queritur enim, an fine novâ ratione possim directe solvere dubium? P. Elizalde negat, & ut probet, trahit juris regulas, per quas reflexe, non autem directe solvit quæstio: ego autem affirmo posse directe fine novâ ratione solvi dubium. Peccat 2. quia vel eas juris regulas putat certas, vel dubias? Si certas, ut revera sunt, consequenter, sicut ita datur, quod in dubio favendum sit reo, ita non potest statui opposita regula, In dubio non est favendum reo, cum eo ipso, quod illi sit certò bona, hæc sit certò mala: vel putat dubias, & tunc fallitur. In formâ concedo totum, quod non est ad rem.

N. 564. Ad 3. nego maiorem, si accedat voluntatis imperium. Monco autem nè confundat sensum divisum cum composito, nego enim, quod actu dubitans possit, stante dubitacione, componere judicium de alterutra parte; & affirmo, quod possit in sensu diviso. Quare dubitans in sensu diviso ab actuali dubitatione, (ita loquor, ut loquar cum arguente, alias non video, quomodo suspensio omnis actus sit actus dubitandi) stantibus tamen ijsdem omnino dubitationis motivis, potest enuntiare, quod voluerit, affirmando, aut negando; nihil autem enuntiare potest stante actuali dubitatione. Rursus, ne confundat dubium objectivum, seu motiva dubitationis actualis cum ipsa dubitatione actuali; judicium stare potest cum dubio objectivo, seu cum omni dubitationis motivo, non autem cum actuali dubitatione.

N. 565. Ad 4. distinguo maiorem: si quod sufficit ad dubium, sufficit ad solutionem, judicans ad nihil plus obligaretur, quam dubitans, ad nihil plus ex parte objecti, concedo, ex parte actus, nego maiorem, & concessam minori, nego consequentiam. Hoc etiam argumentum peccat 1. quia supponit nos dicere, quod idem quod sufficit ad dubitandum, sufficiat ad tolendum, quod falsum est, ut dixi, nam ad dubitationem requiritur suspensio omnis judicij directi circa questionem; ad solutionem autem requiritur enuntiatio directa de eadem questione. Peccat 2. quia licet, si sermo sit de dubio objectivo, seu de motivis dubitandi, & de motivis solvendi, licet, in-

quam, verum sit, quod non requiratur necessario (nam res est, an necessario requiratur) maius motivum, ut solvatur, quam ut dubitetur; sicut enim, ut dubium sit prudens, requiritur ut motiva dubij sint gravia, ita ut solutio sit prudens, requiritur ut motivum sit grave, rursus, sicut, ut dubium sit imprudens, satis est, ut motivum pro una faltem contradictionis parte sit leve; ita, ut solutio sit imprudens, satis est si eidem motivo levi nitatur; licet, inquam, certum mihi sit, quod non requiratur maius motivum pro enuntiacione, ac pro dubio, ex hoc tamen non sequitur, quod enuntians non tenetur ad plus, quam dubitans: eo enim ipso quod assentitur uni parti ut vere, tenetur oppositas rationes solvere, & oppositum repudiare ut falsum, ad quod non tenetur dubitans; quo modo non plus requiritur ex parte motivi ut voluntas amet Petrum potius, quam Paulum, satis enim est, ut in utroque detur bonitas; postquam tamen determinavit amare Petrum, ad plura tenetur, quam si eum non amaret, vel amaret Paulum.

N. 566. Ad 5. concessio antecedenti, nego consequentiam; dico enim, quod tam dubitans, quam solvens, habent cur. Dubitans cur, sunt utriusque partis contradictionis motiva, sive aequalia, sive inaequalia. Solventis cur, est motivum alterutrius partis, quod bene ponderatum, et si sit certò grave, movere potest ad assensum, vel diffusum gravem, & prudentem. Quod autem ait, quod si ratio solvendi est ipsa eadem ratio dubitandi, sequitur, quod nodus per idem solvatur, per quod implicatur, nego sequelam ex triplici capite: 1. quia dubitatio, seu nodus non solvit formaliter per ipsam rationem, seu motivum, sed per judicium affirmativum, vel negativum; adeoque arguens iterum confundit solutionem objectivam, seu motivum, cum solutione formalis: 2. quia motivum dubitandi, vel sunt ambo motivi, si duo dantrur, considerata ambo ut vera, & ut falsa; vel est unum motivum, si unum tantum datur, consideratum ut verum simus, & falsum: econtra motivum solvendi est unum tantum motivum, nempe consideratum ut verum, cui intellectus ex voluntatis imperio assentitur, & oppositum consideratum ut falsum, cui non assentitur: 3. quia paritas nodi est evidenter contra P. Eliz. vel enim loquitur de solutione formalis nodi, & in hoc sensu implicat, ut nodus per idem formaliter solvatur, per quod formaliter innodatur: in casu autem nostro dubium solvit formaliter per formalem affirmacionem

tionem, aut negationem; & innodatur per dubitationem formalem: vel loquitur de solutione quasi efficienti, & tunc nodus per illud ipsum, per quod efficienter innodatur, potest efficienter solvi; nam funis ex. gr. innodatur, & solvit efficienter ab eadem manu.

N. Ad 6. fateor omnes, quos citat, evidenter docere oppositum faltum quoad potentiam physicam intellectus; si enim communissima tentatio docet peccare illum, qui sine novâ ratione dubium deponit; ergo evidens est, quod potest illud, et si temere, & imprudenter, deponere; ergo evidens est, quod sine novâ ratione possit, imprudenter latenter, deponere dubium. Similiter si communissima tentatio docet, quod ut practicè seu licite deponatur dubium speculativum, debet supervenire aliud principium; ergo evidens est, quod sine novo principio possit illicite faltum deponi. Demum si ut dubium licite solvatur, tenemur ad diligens veritatis examen; ergo evidens est, quod faltum cum peccato deponi possit dubium sine novâ veritatis investigatione. Ecce igitur quam irrito conatu armet contra nos Theologos, qui potius supponunt ut evidens oppositum, nempe supponunt dubium posse faltum physicè solvi sine novâ ratione. Quod si P. Eliz. dicat se loqui de licitè, & prudenti, non autem pure physicè depositione dubij, & sic Theologos unanimiter docere, quod tunc requiratur nova ratio: Dicam 1. quod si hoc dicat, longe aliud dicet ab eo, quod tractat; nam l. c. duplìcì quæstionē probat impossibilitatem physicam intellectus, ut deponat dubium, nisi nova ratio accedat: ergo nostra refutatio, quâ ex unanimi Theologorum mente probamus, quod possit, et si illicite, & cum peccato, deponi, totam ejus doctrinam exvertit. Dicam 2. ne quidem ad prudentem dubij depositionem requiri ex mēte Theologorum novam rationem, nisi quando motiva dubitandi non sunt certò gravia; si enim certò gravia sint, tunc potero sine novâ ratione, ex alterutro motivo moveri prudenter ad prudentem dubij solutionem. Loquor autem de depositione dubij practicè; si enim dubium sit speculativum, certum est quod ut practicè deponatur, accedere debet principium practicum: at hoc non est ad rem, quia tunc nullum motivum est sufficiens, nisi ad formandum judicium speculativum; nullum autem adest pro judicio practicò. Mirabile autem est, quod ait, quod sicut dubium negativum solvi non potest, nisi nova ratio accedat, ita nec positivum; mirabile, inquam, 1. quia dubium negati-

Tom. I.

vum tunc datur, quando nulla adest ratio; ergo ratio, quæ accedit, est quidem nova, sed non est alia nova, nam non supponit aliam: 2. quia nemo ambigit, quod cum solutio dubij fiat per judicium, omne autem judicium supponat motivum, quod debet accedere motivum: ergo dubium negativum solvi non potest, nisi accedit motivum. Econtra cùm dubium positivum supponat motivum, sive realiter, sive aequivalenter diversa, consequenter non est necesse, ut motivum accedit; tatis est, ut sicut intellectus cùm dubitat, non tantum suspendit omne judicium, sed apprehendit motiva tali tendendi modo, ut non sint apta ad questionis solutionem; ita ad hoc, ut solvat, tatis est, ut intellectus ex voluntatis imperio ita feratur in alterutrum cognitum ut certò grave, ut exercitè judicet sufficiens ad eam dirimendam.

Ad 7. concedo quod æqualitas rationum, N. vel Doctorum reddat rem dubiam, seu non 572. reddat certam; non autem ita reddit rem dubiam, ut si sit gravis, non reddit probabilem; reddit enim, adeo ut possim prudenter directe solvere dubium opinando alterutram partem. Ad 1. probationem, nego quod quæ habent rationes æquales, non possint esse probabilia; possunt enim esse, tunc purè dubia, seu non probabilia, si rationes sint leves; tunc probabilia, si graves; rursus possunt esse tunc dubia, tunc probabilia: dubia, quatenus dubium denominatur à suspensione omnis actus; probabilia, quatenus probabilitis est denominatio orta ab actu opinionis certò gravi; res enim in se sunt certæ, & determinatae; & motiva in se sunt connexa, vel non connexa cum re: si ergo intellectus tendat in ea motiva gravia per puram apprehensionem, & suspendat omne judicium, tunc dabitur dubium, & res dicitur dubia à suspensione omnis judicij directi, suppositis alijs ad dubium necessarijs; si autem tendat in aliquod ex dictis gravibus motivis, tamquam verum, & abud repudiet ut falsum, tunc à judicio opinativo prudenti, res dicitur probabilis. Ad 2. fateor plus requiri ad probabilitatem, sive objectivam, sive formalem, quâ ad dubitationem, sive objectivam, sive formalem; nam omnis probabilitas practica, si loquamus, ut debemus, requirit semper pro motivo fundamentum certò grave; non ita omnis dubitatio objectiva: similiter omnis probabilitas formalis est, vel affirmatio, vel negatio ita tendens in unum motivum tamquam verum, ut repudiet aliud indirecè ut falsum; omnis autem dubitatio formalis est suspicio omnis judicij

Kk dire.

directi, et si aliquando supponat reflexum supra motiva, judicans quodlibet esse simul verum, & falso, & ideo insufficiens ad judicium directum. Nego autem quod omne probabile debeat esse plerumque contingens, quia rei probabilitas non sumitur a contingentia, vel non contingentia rei; nam de re, quae semel tantum contingere potest, immo de re impossibili, quae numquam contingere potest, dari potest probabilitas; & econtra de re necessaria, quae semper eodem modo est, potest dari non probabilitas: ergo probabilitas non sumitur a contingentia rei. Nec puto quod P. Eliz. quoad hoc dissentiri possit; licet enim definat probabile per plerumque contingens, hoc non est intelligendum de re, sed ad iustum de ejus motivo, ita ut illud motivum sit probabile, quod plerumque connectitur cum veritate. Verum, hoc adhuc admissum, argumetum non tenet; dico enim in causa, quo utrumque motivum sit aequum grave, utrumque esse plerumque verum, atque adeo admissa etiam ejus definitione, utrumque esse probabile, quia utrumque ob suam gravitatem est tale, ut plerumque uniat veritati, et si hic, & nunc possit non uniri; ex gr. centum unanimes testes in genere considerati sunt gravis authoritas, quia plerumque contingit, ut sit verum, quod dicunt; & raro contingit, ut falsum dicant, et si hic, & nunc alterutri ex centum falsum dicant: similiter vix contingit, ut ratio mixta motivo gravi sit falsa, et si hic, & nunc, dato, quod utraque contradictionis sit probabilis, alterutri ratio sit falsa, aut ex ea non sequatur illatio. Ad 3. nego Doctores ab eo citatos dicere nos non posse opinari minus, aut aequum probabile; immo licet hoc dicentes, intelligendi esent, non posse nos opinari minus, aut aequum probabile, nisi accedat imperium voluntatis. Ad 5. do, et si docerent nos nec ex imperio voluntatis opinari posse minus, aut aequum probabile; adhuc sine contradictione docere possunt, nos posse sequi minus, aut aequum probabile: quando enim dicunt nos posse sequi minus, aut aequum probabile, non dicunt nos posse directe assentiri minus, aut aequum probabile, nam in hoc sensu dicentes contradictionem; sed dicunt nos posse concipere judicium reflexum moraliter certum, quod licet sequi minus, aut aequum probabile; & ideo dixi, quod, siue admittatur sententia philosophica affirmans intellectum posse assentiri directe objecto minus, aut aequum probabile, siue sententia negans quod possit directe assentiri, adhuc licet sequi minus, aut aequum probabile, quatenus possum conci-

pere judicium reflexum non tantum probabile, sed etiam mihi certum, quod licet sequi minus, vel aequum probabile; est enim longe probabile licet, quam non licere, ut circam. Ad 4. dico verum dicere S. Thomam, quod aequalitas rationum pro utraque parte moveat ad dubitationem formalem; qui autem hoc affirmat, non ideo negat, quod si una ex illis consideretur ut vera, & altera ut falsa, non possit movere ad probabilitatem formalem. Addo ut dicam ubi de conscientia dubia, quod cum dubitatio non. s. Tk. fieri in sola suspensione utriusque judicij di- 576. recti circa motiva aequum gravia contradictionia, & circa questionem, cuius sunt motiva, sed etiam in judicio reflexo, quod ea motiva non videantur sufficientia, quia quodlibet appareat simul verum, & falso, sequitur tantum, quod stante eo judicio reflexo, neutri motivo potero assentiri ut probabili; at quis dicit, quod eo judicio reflexo deposito, & considerato utroque motivo ut certo gravi, non possit intellectus ex voluntatis imperio attingi uni ut vero, & dissentiri alteri ut falso? In forma transeat antecedens, & nego consequiam, si enim stricte loquamur, falsum est, quod ad dubium objectivum requiratur aequalitas rationum, licet enim sint inaequales, vel prouia tantum contradictionis parte detur levis ratio, & nulla pro alia, adhuc dabitur dubium objectivum. Similiter transeat, quod aequalitas rationum generet dubitationem formalem, hoc non impedit quin generare possit probabilitatem formalem, nam in se sunt graves, & habent probabilitatem objectivam. Ad Doctores, quos citat, dico unicè docere, quod stante dubitatione formalis, haberi non possit probabilitatem formalis; at non docent quod ea secludi non possit.

Ad illationes dico ad 1. quod decem contra decem Doctores, si sint ut oportet omni exceptione maiores, & decem rationes contra decem, si sint graves, facere rem hinc inde probabilem, nam, ut dixi, plerumque est verum, quod dicunt decem omni exceptione maiores; ergo licet alterutri ex illis decem per accidens errent, attamen utriusque plerumque verum dicunt; ergo tam decem dicentes dari legem, faciunt existentiam legis probabilem, quam decem negantes dari legem, faciunt legis non existentiam probabilem; quod totum est ad hominem contra Eliz. quare nego, quod qui sequitur, vel hos decem, vel illos decem, operetur in dubio. Ad 2. dico dubium conscientiae solvi posse assentiendo directe objecto aequum, aut minus probabili; tum quia in actu secundo ascen-

assentior illi ut vero, & inveni, ut debui, veritatem; veritas enim, quae certo constat, non potest, satis est ut probabiliter constet: & hęc ex parte actus primi, seu ante assentium detur maius fundamentum pro non veritate, illud tamen solvo probabiliter, & tantum abest, ut tunc appareat verum, quin appareat probabiliter, & rejicitur exercite ut falsum: tunc quia licet illud probabile obiectivum sit etiam in dubitante, non tollit quin movere possit ad probabiliterem formalem; ut patet in voluntate, cuius motiva sunt sepe in luspendente omnem actum voluntatis, & tamen moyent ad hanc, vel illam formalem voluntatem: tunc quia solutio dubij per probabile judicium non oritur ex ignorantia essentiae dubitationis, immo ex clara notitia dubitationis, clara probabiliteris, clara intellectus circa sumum obiectum, & voluntatis supradicti intellectum quoad probabilia. Vid. P. Ter. de Reg. mor. q. 50. 51. 52. N. — Ad 8: sumptum ex Palanico patet respondere: dubium enim solvit formaliter per Palanico, vel assentium, qui, si sint ex ratione valde gravi, solvunt prudenter, si autem sint ex ratione imprudenti, ut accidit in temere judicante, vel in Infidelis, cui nostra fides appareat evidenter credibilior, propria autem appareat prudenter incredibilis, adhuc tamen proprie assentiat, tunc dubium solvit imprudenter. Hoc dupli exemplo sumpto ex imprudenti assentiu hominis temere judicantis, & hominis Infidelis evidenter conflat, quod sicut non requiritur nova ratio, ut dubium solvatur imprudenter, sed fatis est, ut ipsi levi rationi ex imperio voluntatis intellectus assentiat; ita nec requiritur nova ratio ut prudenter solvatur, sed fatis est, ut ex prudenti ratione assentiat; si enim ratio levissima, stante opposita gravissima, est ratio sufficiens solvendi, eti imprudenter dubium; ita si utraque ratio dubij sit vel æquæ, vel inæqualiter gravis, dummodo utraque sit gravis, erit ratio sufficiens solvendi prudenter dubium, quod solvit per ipsum formalem assentium. Ad 1. confirm. nego maiorem; non enim est omnino idem id, quod inclinat ad dubium, ac quod ad solutionem; nam quod constituit, & inclinat ad dubium, est utraque ratio, quod ad solutionem, est una: si enim solutio est per assentium, est sola ratio, quae movet ad assentium; si per dissenstium, est sola, quae movet ad dissenstium; neque enim assentius, & dissenstius simul stant, eti simul stent motiva utriusque constituentia dubium. Ad 2. ideo non statim assentimur, quia sola evidenter cogit intellectum; unde sicut potest

Tom. I.

suspendi tunc assentius, tunc dissenstius, ita intellectus potest ex voluntatis imperio concipere prudenter hunc præ illo. Ad reliqua patet ex dictis.

Dices ex Palanico. eo ipso quod solvo rationem dubitandi facientem ex. gr. opinioni 580. neganti licere contractum A, eo ipso ratio movens ad assentium opinionis affirmantis licere, transit de impedita ad expeditam: ergo non est eadem ratio invariata movens ad solutionem dubij, ac quae movebat ad dubium: ergo ad solutionem dubij necessaria est nova ratio. Sed contra, quia si per novam rationem non intelligit, niti quod solvatur opposita, hoc nemo negat; at quis in hoc sensu querere potest, an intellectus, stante motivo quae probabili, assentiri possit alterutri? immo eo ipso dicit, quod nos. Contra 2. quia possum assentiri prius opinioni affirmanti licere contractum, quam solvam rationem facientem opinioni neganti licere; in hoc autem casu eadem ratio, quae partialiter constituebat dubium, eadem est totale motivo assentium, qui est formalis solutio dubij.

§. V.

Reliqua P. Eliz. argumenta.

SUMMARIUM.

Quia equalitas rationum ex S. Thom. facit dubium strictum, n. 581.

Quia nemo experitur hunc actum, Credo hoc, sed video contrarium esse probabilius, n. 582.

Quia equalis ratio est, sicut nulla ratio, n. 583.

Quia strinque idem periculum falsitatis, & spes veritatis, n. 584.

Quia sicut, ut voluntas amet, non satis cur subiectivum, sed neceſſe cur obiectivum; ita in codem intellectu, n. 585.

Quia possumus quolibet momento mutare prudenter opinionem, n. 586.

Quia daretur hinc inde bellum rationis iustum, n. 587.

Quia ex Aristot. opinari non est liberum, n. 588.

Solvuntur: S. Thom. non est contra nos, n. 589. Ille actus non implicat, non tamen est neceſſarius, n. 590.

Paritas fidem est contra Eliz. n. 591.

Nulla ratio non movet, equalis movet, n. 592.

Est congruum, ut intellectus in incertis subdatur voluntari, n. 593.

Minus probabile est semper apparet verum, & sepe in re verum, n. 594.

Voluntas est magis libera circa bona equalia similia, quam circa diversa, tantum abest, ut non sit libera, n. 595.

Kk ij

Semper

Semper datur cur subjectivum, & objectivum
in voluntate, & intellectu, n. 596.

Solvendum, quod intellectus posset omni instanti
mutare opinionem; per me nec physicè, nec
prudenter potest, fuse, n. 597.

Defendens non potest tunc mutare prudenter op-
inionem, n. 598.

Potest in incertis dari bellum utrumque formalis-
ter iustum, n. 599.

Quo sensu possum prudenter contradicere alte-
ri, prudenter, & recte opinant? n. 600.

Bene dixit Arist. quod opinari non est liberum
intellectui, n. 601.

Falsum, quod opinans non potest se dicere verum,
n. 602.

Non solvit paritatem voluntatis, n. 603.

Sicut sphaera voluntatis est bonum, vel reale, vel
apparens, ita intellectus verum, tam reale,
quam apparens, ibid.

Æquivocum P. Eliz. n. 604.

N. **T**rahit hæc in Append. de Naturâ opini-
581. onis, quæ est post finem libri 4. Di-
P. Eliz. cit igitur 1.9.2. §.3. pag. mibi 249. ex S. Thom.
S.Th. qu. 14. de Verit. art. 1. qualitatem rationum
facere dubium fieri tæle.

N. Secundò ex C. Pallav. quia nemo in se ex-
582. perit hunc actum, Ego credo hoc, sed video
C. Pall. contrarium esse aque probabile, vel probabilis;
ut enim nemo sine peculiari ratione potest
imperare assensum circa paritatem stellarum,
quia singulis numeris paribus respondent
tot impares; ita in casu nostro, proba-
bili motivo A respondet probabile B.

N. Tertio, quia æqualis ratio in ordine ad
583. movendum intellectum est sicut nulla ratio;
hæc non sufficit, nec ex imperio voluntatis;
ergo neque illa. Maior constat ex statu
æqualiter hinc inde onus.

N. Quarto, quia stantibus æqualibus motivis
584. non covenit intellectui in hanc præ illâ par-
te moveri, quia utrumque eadem spes veri-
tatis, & idem periculum falsitatis appetit;
ergo cùm æque trahatur, & dividi non pos-
sit, manebit immobilis.

N. Quinto, voluntas est immobilis inter bo-
585. na æqualia omnino similia, ut docet S. Thom.
ut enim voluntas amet, non satis est cur sub-
jectivum, id est, quia vult, sed necesse est
cur objectivum, seu ratio, cur hoc præ illo
amet; si enim satis esset cur subjectivum,
possent Beati cessare ab amore Dei, non
enim egent ratione ex parte objecti, sed sa-
tis est cur subjectivum, seu quia volunt cef-
fare: ergo ad summum voluntas eligere po-
test inter bona, æqualia dissimilia; ergo mul-
tò minus poterit intellectum flectere, nam
voluntas plus potest in se, quam in intelle-

ctum: ergo intellectus inter motiva æqua-
lia, & multò magis in minus probabile ma-
net necessario immobilis.

Sexto dicit qu. 1. §. 1. pag. 246. Si intel-
lectus posset ex voluntatis imperio prude-
ter assentiri æquæ, aut minus probabili, po-
femus quolibet momento mutare opini-
onem, & modo affirmare propter motivum A,
modo negare propter motivum B, singula-
riter dum disputamus. Rursus in hinc inde N.
opinabilibus daretur bellum rationis utrum
que justum, nam tam affirmans, quam ne-
gans, si motiva sint æqualia, prudenter affir-
mat, & prudenter negat; sed hoc est ablu-
dum, quia, ut ait pag. 246. & pag. 251. qu.
2. §.4. recte, & prudenter dicenti, nec recte,
nec prudenter contradicunt; omnis enim
aliquid mentaliter dicens, sicut putat se ve-
rum dicere, ita putat fibi contradicentem
dicere falsum; ergo alter non recte dicit,
quomodo quoties itamus inter litigantes,
supponimus unum tantum recte dicere. De-
num quia nemo in probabilibus recte dis-
putaret contra Adversarium, quia ille cum
habeat motivum, sive æquæ, sive minus pro-
babile, recte judicat: ergo male disputas con-
tra illum; si enim bene disputas, probare de-
bes, quod ille male dixerit.

Septimo, opinari ex Arist. non est nobis N.
liberum, nec est in nobis, quia (ait qu. 2. §. 588.
4.) ita se habet intellectus ad verum, ut vo-
luntas ad bonum; ergo sicut hæc non potest
amando ferri, nisi sub ratione boni, ita nec
intellectus assentiendo, nisi sub ratione veri;
ergo flecti non potest ad opinandum æquæ,
aut minus probabile, sic enim opinando non
magis crederet se verum dicere, quam fal-
sum, quia se sit oppositum esse æquæ, aut ma-
gis fundatum, quam quod affirmat. Hæc
Eliz.

Respondeo hæc nihil me movere; nam S. N.
Thom. recte dicit, quod æquales rationes
faciunt dubium, quia intellectus tunc non
necessitatur ad assensum alterutrius partis;
potest tamen non esse dubius, si imperium
voluntatis accedit. Addo S. Thom. docere,
quod nos, ut patet ex locis ex co. citatis.

Ad 2. dico ad summum probare, quod N.
cum judicio de probabilitate partis B non 589.
possum assentiri parti A minus probabili; non
autem quod non possum, omisso eo judicio
comparativo, assentiri exercite ipsi parti A,
accidente imperio voluntatis. Addo nullam
in eo actu esse repugnantiam, immo experi-
entia stat pro me, ut patet tum in Infidelis,
tum in temere judicante, qui vident oppo-
situm evidenter probabilius, & tamen assen-
tiuntur minus probabili: ergo nulla est in
hoc

N. 591. hoc actu repugnantia, Video B esse probabile, & A esse minus probabile, volo tamen assentiri ipsi A, quia adhuc habeo fundatum sufficium ad prudentem assentim. Paritas syderum est evidenter contra Elizald, quia nulla nec pro paritate, nec pro non paritate adest tunc ratio motiva, ut supponitur; nam tunc adest tantum objectum materiae fine objecto motivo: in nostro autem casu adest, ut supponitur, motivum sive aequum, sive non aequum probabile pro utraque parte. Rotundè autem negamus, quod non possit intellectus aliquid affirmare, nisi adit maior ratio, satis enim est gravis ratio, sive magis, sive minus gravis.

N. 592. Ad 3. nego maiorem; quia nulla ratio non movet ad aitentum, quod enim non est, movere non potest; in casu autem nostro, quia adit motiva aequalia, tantum abest, ut fint nulla ratio, quin sunt duplex ratio: ergo non mirum si possit intellectus ex voluntatis imperio assentiri. Paritas statim probat intellectum necessitari ad probabilem, quod falsum est; & si aliquid probat, unice probat quod intellectus ex se non necessitetur ad unum praetulio, non autem quod non possit, si voluntas accedit.

N. 593. Ad 4. dico convenire intellectui, ut in obscuris subordinetur voluntati, cum enim tunc ab objecto determinari non possit, congruum est, ut a voluntate determinetur, alias nulli rei incerte assentiri posset. Quare licet pars metus falsitatis, ac ipsis veritatis in actu primo, attamen accidente voluntatis imperio, per ipsum assentum exercitetur praeferunt pars alteri, & quidem ut vera, nam illi assentitur ut vera. Nec dicas, quod cum intellectus sit naturaliter ad verum, non poterit moveri ad minus probabile, quia appetit minus verum. Contra enim M. Th. 594. est; quia, ut scitè P. Teril. qu. 30. de Reg. mor. qui omnia fuisse, & solidè solvit n. 26. verum quidem est, quod sit minus conveniens intellectui ferri in minus probabile, non tamen est disconveniens; tunc quia in idem minus probabile tendit sub ratione veri; tunc quia saepe minus probabile est in re verum; immo si intellectus potest ex imperio voluntatis flecti in improbabile prudenter, & in prudenter incredibile, ut sunt omnia iudicia temeraria, & omnes heres, quanto magis in minus probabile, quod tamen est certo probabile?

N. 595. Ad 5. dico, quod voluntas eò magis est libera, quod minus datur ex parte objecti, quod tollat ejus indifferentiam: sed quoties bona sunt omnino aequalia, & similia, nihil datur ex parte objecti, quod tollat ejus in-

Tom. I.

differentiam, nihil enim est ex parte unius boni, quod non sit in altero: ergo tunc est magis libera: si autem tunc est magis libera, quomodo tunc non poterit eligere? In hoc N.

596.

autem casu non tantum datur cur subjectivum, seu quia vult, sed etiam cur objectivum, quod est bonitas objecti electi, quae licet sit equalis, & omnino similia objecto non electo, non ideo definit esse ratio motiva. Deinde gratis do, voluntatem non esse liberam inter objecta omnino aequalia, & omnino similia; gratis quoque do, hoc sentire S. Thomam; erit tamen libera inter objecta omnino aequalia, & dissimilia, ut est certum de fide: ergo etiam intellectus ex imperio voluntatis poterit moveri inter objecta aequalia, dummodo sint dissimilia: sed quoties intellectus stat inter opiniones aequum probabiles, motivum opinionis A, licet quoad vim motivam sit omnino aequalis motivo opinionis B, est tamen dissimile motivo opinionis B, nam motivum A, movet ex gr. ad affirmandum licere; motivum B, ad negandum licere, & vis suavis utriusque, ut constat ex actibus oppositis, quos causat, est omnino diversa: ergo intellectus ex imperio voluntatis poterit tunc flecti ad quamcumque opinionem aequum probabilem, licet enim motiva sint aequalia, sunt tamen diversa. Paritas Beatorum non est ad rem; quia summum bonum clare videntur necessitat voluntatem ad amorem: ergo Beatus non potest velle non amare; aut non velle amare illud. Quare tò volo, quia volo, locum tantum habet, quoties voluntas est libera: sed stans inter bona aequalia, sive similia, sive dissimilia, voluntas est libera: ergo tunc habet locum, volo, quia volo, ita tamen, ut dixi, detur bonitas motiva aliciens, sive aequalis, & omnino similia alteri, sive aequalis, & dissimilia, sive inaequalis, & similis bonitatis.

Ad 6. contra est: quero enim, an voluntas in eo, in quo est libera, possit quilibet momento mutare actus? Contra 2. quia cum in casu nostro intellectus determinetur a voluntate ad dissensum praesentum, vel econtra, consequenter non potest mutare judicium, nisi voluntas mutet imperium; quero autem, an quolibet instanti voluntas prudenter possit mutare imperium? Certe nec potest, nec prudenter potest: non potest, quia hoc ipsum probat experientia, quia dum aliquid liberè amamus, aliquo tempore amamus, & saepe non nisi difficulter, & post aliquam temporis moram voluntas potest odire, quod amavit: non potest pru-

Kk iij denter,

denter, quia non est viri prudentis quolibet instanti mutare imperium, præfertim si sit maturè conceptum: ergo intellectus nec poterit phyzice, nec poterit prudenter, mutare quolibet momento judicium, præfertim cùm, postquam alicui objecto assensu est, regulariter accedere solcane novæ rationes, quibus suum opinatum videatur ei probabilius, quam antea, & dispareat motivum æquè probabile oppositum, quod assensum aliquiliter difficultabat. Addo solvendum à P. Elizalde, nam de fide est voluntatem inter bona æqualia dissimilia in bonitate esse liberam. Hinc constat nullam esse sequelam, quod quis posset inter disputandum mutare sententiam; nulla, inquam, est, tūm quia ad ejus solutionem tenetur; eo quia auctor intellectus posse sequi minus probabile ex speculativis quæstionibus; tūm quia vel mutat convictus argumentis oppositis, & tunc bene mutat, & non pure pro libito; vel mutat non convictus, tunc autem ut mutet, mutandum prius est voluntatis imperium, quod non est adeò facile; tūm quia eti daretur esse facile, haberetur ut ridiculus, qui opinionem mutaret; nam qui aliquam opinionem defendendam suscipit, non debet eam mutare, nisi convincatur, ne infametur dicendi, eum sine ullâ ratione illi dedisse assensum; si autem non convictus certa ratione, vel ratione tantum probabili convictus opinionem mutaret, ostenderet se nec confidens rationem tue opinionis, nec rationem opinionis oppositæ; atque adeò se temerè assensum dedisse propriæ opinioni. Ad aliam sequelam dico in incertis dari posse bellum utrumque formaliter justum, licet bellum utrumque materialiter justum dari non possit. Addo hoc ab Eliz. solvendum, quoties uterque contradicens putat propriam opinionem esse certam: immo in omni sententia solvendum est; quæro enim, an inter P. Eliz. & nos, qui plerumque ei adversamur, detur bellum formaliter utrumque justum? si datur, ergo nulla sequela: si non datur, quæro, an bellum illius contra nos, an nostrum contra illum sit formaliter injustum? Hinc constat, quam falsum sit, quod recte, & prudenter dicenti, non possit alter recte, & prudenter contradicere: si enim per rectum, & prudens, intelligat verum reale, & ut est in se, verum dicit, sed falsum supponit: si autem per rectum, & prudens veniat rectitudo moralis, & conformitas opinionis cum regulâ rationis, falsum prorsus dicit. Confundit itaque P. Eliz. verum Logicum cum vero Morali. Hinc patet ad 3.

N. 598. Aristot. Ad 7. acutè dixit Arist. quod opinari non

N. 599.

N. 600.

N. 601.

fit nobis liberum, sed tantum imaginari; tūm quia opinari non est liberum intellectui ratione sui, sed ratione voluntatis, a cuius imperio determinatur ad opinandum; tūm quia cùm intellectus sit ad verum, veritas autem logica non conveniat omni opinioni, consequenter non est liberum intellectui opinari; liberum autem nobis est imaginari, quia imaginari possumus tūm verum, quam falsum, cognitum etiam ut falsum. Paritas voluntatis probat evidenter oppositum: ut enim voluntas non tendit nisi sub ratione boni, sive hoc sit in re bonum, sive sit tantum apparet bonum, adeoque voluntas potest velle bonum non tantum reale, sed etiam apparet ut reale, eti in re tali non sit; ita intellectus non tendit in objectum, nisi sub ratione veri, sive hoc in re sit verum, sive apparet esse in re verum, eti in re sit falsum, adeoque potest non tantum assentiri prudenter vero, in re vero, sed etiam falso putato in re vero, eti in re sit falsum. Nego autem quod dum quis opinatur, credat se opinando, non magis dicere 602. verum, quam falsum, nam putat se dicere verum. Neutiquam autem P. Eliz. in Appendix. qu. 3. solvit paritatem voluntatis, di- N. cens quod voluntas eligens inter bona æqua- 603. lia non egreditur suam sphæram, quia utrūque est bonum; econtra non potest intellectus inter opiniones, quia egreditur suam sphæram, nam una est falsa: non, inquam, solvit, immo paritas in suo vigore persistit: ut enim voluntas sepe inter bona eligit id, quod tantum est apparet, nec tamen tunc suam sphæram egreditur, quia illud idem bonum apparet proponitur ut bonum reale; ita intellectus eligens inter æquæ probabiles illam, que in re est falsa, non egreditur suam sphæram, quia illa falsa proponitur ut vera. Sicut ergo sphæra voluntatis est bonum, sive reale, sive apparet tale, ita sphæra intellectus est verum, sive reale, sive apparet tale: ergo licet ex probabilius contradictorijs una tantum in re sit vera, quia tamen utraque apparet vera, poterit utraque eligi divisi.

N. 604. Reliqua argumenta dilucidè solvit P. N. Teril. qu. 30. 31. & 33. in quâ iterum ostendit, qualiter nobis sit liberum opinari, & n. 20. declarat ingens P. Elizalde æquivocum, qui vult fidem non est liberum quoad specificationem, quia Catholicus in sensu composito judicij de incredibilitate Calvinismi, non potest assentiri Calvinismo, hallucinatur enim in hoc; quia ut fides Catholicus sit libera quoad specificationem, non est necesse, ut cum judicio de incredibilitate Calvinis-

Calvinismi, vel cum actu fidei de veritate Catholicæ fidei componat actum fidei circa articulos Calvini, sed satis est, ut possit in sensu diviso ab eo iudicio, & in sensu diviso ab eo actu fidei de veritate Catholicæ Religionis.

S E C T I O VII.

Solutio difficultatis Theologica.

S U M M A R I U M .

Adhuc dato, quod intellectus non possit directe assentiri minus probabili, licet usus opinionis minus probabili; cur? n. 605. 606.

Quomodo tunc omne peccati dubium excludi possit? n. 607.

Si sequens directe probabiliorem non peccat, nec sequens reflexe probabiliorem, n. 608.

Quomodo dubium excludi possit, n. 609.

Partis iustitiae de re directe dubia, n. 610.

possit à voluntate flecti ad assensum directum alterutrius contradictriorum quæ probabili; & multò minus possit ad assensum directum contradictriorum minus probabili; adhuc tamen in casu æqualis, immò minoris probabilitatis directe pro libertate, quam pro lege, potest intellectus formare iudicium N.

practicum reflexum, non tantum probabile, aut probabili, sed moraliter certum

de licentia operationis, quo iudicium reflexo

tollatur omne dubium peccati, hoc modo:

Quoties est certò, si æquè, sive minus probabile, aliquam actionem non esse vetitam,

toties mihi reflexè certum est ob possestionem libertatis, & ob legem non iatis inti-

matam, eam actionem esse permisam: sed

hic, & nunc est mihi certò probabile, et si

minus, hanc actionem non esse vetitam: er-

go mihi est reflexè certum, eam esse permis-

am: ergo eam exequens operabor cum bo-

nâ fide honestatis reflexâ, excludente om-

ne dubium de peccato. Ratio à priori est; N.

quia ad operandum sine peccato, non est 607.

necessarium iudicium directum de non pec-

catto, sed satis est iudicium reflexum de non

peccato: sed in casu æqualis, immò maioris

objectivæ probabilitatis pro peccato, possum

habere iudicium reflexum certum de non

peccato, tollens omne dubium peccati, funda-

tum in hoc principio reflexo. Non obli-

gor ad directe probabili, quia non da-

tur lex obligans ad directe probabili: ergo

&c. Est & aliud principium reflexum, cui

nisi potest dictamen de non peccato, & ita

formari potest ad hominem contra Proba-

bilioritas: Teneor ad probabili, sed mi-

hi longè probabili est licere operari ex

opinione minus probabili de licentia ope-

rationis: ergo hoc operando non peccabo. Si

enim non peccat qui operatur ex assensu

directe probabili, neque qui operatur ex dictamine reflexo probabili; de quo

plura infra.

Hinc transmitto, quod intellectus non

possit à voluntate determinari ad assensum

directum unius partis præ aliâ quæ probabili;

& multò minus, quod possit ad assensum

directum partis minus probabili;

poteat tamen concipere iudicium reflexum

de non peccato, vel de honestate, quo

omne peccati dubium excludatur: cùm au-

tem hoc iudicium reflexum nitatur motivis,

& rationibus reflexis, quibus probatur licitus

usus opinionis minus probabili, consequenter

intellectus tunc reflexè assentitur probabili,

quia longè probabili, immò certæ

tunt rationes, quibus probatur licitus usus

opinionis directe minus probabili, quam

finis